

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Студентки 4 курсу 8с групи
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

Севідової
Анастасії Георгіївни

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Дьяченко
Ольга Володимирівна

Гарант освітньої програми,
к.держ. упр.

Динник
Ірина Петрівна

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«30» грудня 2022 р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу студентів

Севідовій Анастасії Гергіївні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Реалізація державної соціальної політики на місцевому рівні»

Затверджена наказом ректора від «14» грудня 2022 р. № 3417

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 01.02.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: обґрунтувати напрями удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Об'єкт дослідження: процес реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Предмет дослідження: теоретичні та прикладні аспекти реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

1.1. Основні напрями соціальної політики на місцевому рівні

1.2. Оцінка ефективності реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

2.1. Проблеми реалізації державної політики на місцевому рівні

2.2. Обґрунтування напрямів удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2023	10.01.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2023	20.01.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 27.01.2023	27.01.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.02.2023	01.02.2023
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-02. 06.2023	01-02. 06.2023
8	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.02.2023	До 10.02.2023
9	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Динник І.П.

9. Завдання прийняв до виконання студент _____

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему, оскільки присвячена питанням державної соціальної політики на місцевому рівні.

У роботі проаналізовано сучасний стан реалізації державної соціальної політики України на місцевому рівні, визначено основні напрями соціальної політики на місцевому рівні, здійснено оцінку ефективності реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні. Визначено проблеми реалізації державної політики на місцевому рівні, здійснено обґрунтування напрямів удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

У процесі дослідження здобувач продемонстрував достатній рівень володіння методологією наукових досліджень, вміння використовувати сучасні методи оброблення інформації.

Випускна кваліфікаційна робота Севідової А.Г. є завершеним науковим дослідженням, виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Динник Ірина Петрівна _____
(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента Севідової Анастасії Георгіївни
(прізвище, ініціали)
може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Динник І.П. _____
(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____
(підпис)

«01» лютого 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Севідова А.Г. Реалізація державної соціальної політики на місцевому рівні. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі проаналізовано сучасний стан реалізації державної соціальної політики України на місцевому рівні, визначено основні напрями соціальної політики на місцевому рівні, здійснено оцінку ефективності реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні. Визначено проблеми реалізації державної політики на місцевому рівні, здійснено обґрунтування напрямів удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист, адміністративні послуги, державне регулювання, державна політика.

SUMMARY

Sevidova A. Implementation of state social policy at the local level. Graduation qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 281 "Public management and administration" in the educational program "Public management and administration". State University of Trade and Economics, 2023.

In the graduation thesis the current state of the implementation of the state social policy of Ukraine at the local level was analyzed, the main directions of the social policy at the local level were determined, and the effectiveness of the implementation of the state social policy at the local level was evaluated. The problems of the implementation of state policy at the local level have been determined, the justification of directions for improving the implementation of state social policy at the local level has been made.

Keywords: social policy, social protection, administrative services, state regulation, state policy.

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ..... 6

1.1. Основні напрями соціальної політики на місцевому рівні 6

1.2. Оцінка ефективності реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні..... 23

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....42

2.1. Проблеми реалізації державної політики на місцевому рівні..... 42

2.2 Обґрунтування напрямів удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні 49

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 63

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 66

ДОДАТКИ 71

ВСТУП

Актуальність теми. За останні роки в Україні відбуваються процеси трансформації в усіх напрямках внутрішньої політики держави, в тому числі й у її соціальній сфері. Соціальна політика є складовою частиною загальної державної політики, яка відноситься до соціальної сфери і стосується відносин між соціальними групами, між суспільством у цілому та його членами. Вона пов'язана із зростанням добробуту громадян, покращенням їх життя, задоволенням матеріальних і духовних потреб, покращенням способу життя. Соціальна політика — це цілеспрямована діяльність держави щодо вироблення та реалізації рішень, які безпосередньо стосуються людини та її становища в суспільстві; про надання соціальних гарантій людям з урахуванням особливостей різних груп населення країни.

Метою соціальної політики є зміцнення здоров'я нації, забезпечення достатніх доходів і соціальної підтримки в певних складних життєвих ситуаціях, створення сприятливої соціальної атмосфери в суспільстві для людей. Як показав час, внутрішня політика України у соціальній сфері, до якої в першу чергу входять такі види економічної діяльності, як освіта, культура, охорона здоров'я, фізична культура, громадське харчування та громадське харчування, комунальне обслуговування, пасажирський транспорт, зв'язок, особливо на початковий етап соціальних реформ, що відбувалися, був незрозумілий широким масам. Вона не тільки не дала очікуваних результатів, але й утвердилася в свідомості людей думка про шкідливість демократичних і соціальних перетворень.

Соціальна політика в Україні, що здійснюється органами державної влади як державна лінія поведінки щодо реалізації соціальних програм, відчужена населенням і оцінена негативно. Необхідність реформування діяльності органів влади, зокрема влади на муніципальному рівні, здатних виконувати свої функції не на основі поточних цілей та інтересів, а на основі довгострокових планів розвитку місцевої території. стиглий.

Держава реалізує соціальну політику через регіональні та місцеві органи влади. Ефективна державна соціальна політика, пов'язана з розподілом матеріальних і духовних благ, задоволенням потреб людини, неможлива без активної участі всього населення країни, регіонів і територіальних громад [10]. У ході реформування місцевого самоврядування відбулося розмежування повноважень між Україною, її регіонами та муніципальними утвореннями щодо соціальних функцій, як у сфері їх розмежування, так і в частині обов'язковості витрат у частині їх виконання.

Сьогодні багато залежить від ефективності регіональної та місцевої влади, її здатності брати на себе свої обов'язки, діяти енергійно, грамотно та вчасно. Саме на місцеве самоврядування покладено вирішення багатьох проблем, що визначають соціальне благополуччя громадян. Це дошкільна та загальна освіта, система первинної медико-санітарної допомоги, надання житлово-комунальних послуг, упорядкування міст і сіл, реалізація програм підтримки підприємництва та вирішення проблем ринку праці. Передбачалося, що органи місцевого самоврядування будуть діяти і вирішувати проблеми місцевого значення автономно від інших органів державної влади через розмежування повноважень і суб'єктів управління. Теоретично це відповідає загальному процесу, який відбувається в багатьох демократичних країнах, коли при високому ступені економічної інтеграції відбувається децентралізація органів державної влади. Цей процес сприяє реалізації громадянських свобод і підвищує активність населення на муніципальному рівні. Необхідність обґрунтування ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, що визначають спосіб життя людей, їх добробут і визначили актуальність дослідження.

Проблеми реалізації соціальної політики знайшли відображення в наукових працях багатьох учених: І. Коліушко [10], О. Грибко [11], Н. Грабар [11], О. Євсєєва [16, 17, 18] С. Л. Пакулін [33], В. Куценко [24], І. Козюра [35], А. Мельник [26], О. Новиков [27], С. Пакулін [33], В. Тимошук [3, 5], В. Третяк [46] та ін.

Об'єкт дослідження – процес реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Предмет дослідження – теоретичні та прикладні аспекти реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Мета кваліфікаційної роботи – обґрунтувати напрями удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Визначити основні напрями соціальної політики на місцевому рівні.
2. Оцінити ефективність реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.
3. Визначити проблеми реалізації державної політики на місцевому рівні.
4. Обґрунтувати напрями удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Методи дослідження. Основою методологічного дослідження став метод діалектичного матеріалізму, використання якого дало змогу скласти цілісну систему знань та уявлень про сучасний стан і тенденції розвитку суспільних відносин у соціальній сфері, про перспективи трансформацій державної соціальної політики. Використання методу моделювання дало можливість сформулювати пропозиції та рекомендації стосовно вдосконалення забезпечення державної соціальної політики на місцевому рівні. За допомогою методів емпіричного дослідження отримано достовірну інформацію щодо сучасного стану суспільних відносин у соціальній сфері та оцінки результативності сучасної державної соціальної політики.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, що охоплюють чотири підрозділів, висновків, списку використаних джерел (49 найменувань). Повний обсяг дипломної роботи магістра становить 72 с., з яких основний текст – 64 с., список використаних джерел містить 49 найменувань.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

1.1. Основні напрями соціальної політики на місцевому рівні

Сьогодні для України актуальним стає питання вибору та реалізації стратегічних пріоритетів розвитку, враховуючи, з одного боку, складну соціально-економічну ситуацію, а з іншого – курс на євроінтеграцію. Соціальна політика держави є ключовим і основоположним елементом діяльності держави із соціальним покликанням.

Очевидно, що головним напрямом соціальної політики держави має стати постійне підвищення добробуту, якості та рівня життя населення на основі підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Конституція України проголошує, що Україна є соціальною державою.

Становлення та розвиток соціальної держави Україна забезпечується такими пріоритетами:

- гарантувати конституційні права і свободи людини і громадянина;
- розвиток громадянського суспільства та його демократичних інститутів;
- зміцнення політичної та соціальної стабільності в суспільстві;
- створення конкурентоспроможної ринкової економіки із соціальним призначенням і забезпеченням постійно зростаючого рівня життя та добробуту населення;
- розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення [21].

Реалізація цих пріоритетів соціальної держави неможлива без виваженої соціальної політики, орієнтири якої мають бути спрямовані на реалізацію конституційних положень про соціальну державу. Орієнтири державної політики повинні містити пріоритети, зміст яких залежить від багатьох чинників: стану політичної та економічної ситуації в країні,

проблем, що потребують першочергового вирішення, тощо. Орієнтири соціальної політики держави є більш статичним явищем, оскільки вони залежать від секторів, які є складовими елементами соціальної сфери, що впливають із цих секторів. Державні пріоритети в соціальній політиці є динамічним явищем і можуть змінюватися залежно від динамічних факторів зовнішнього середовища.

Сьогодні пріоритети державної соціальної політики дуже тісно пов'язані зі складною політичною та економічною ситуацією в нашій державі, внаслідок чого в соціальній сфері існує чимало проблем, на вирішення яких має бути спрямована державна соціальна політика.

Тому для подолання соціальної кризи необхідно розробити єдину цілісну соціальну стратегію, зрозумілу населенню, покликану підтримувати його, здатну відновити довіру до влади, покращити добробут і соціальну рівність у державі. Соціальна політика за своєю природою має бути довгостроковою, орієнтованою на довгострокову перспективу [36]. Тому відправною точкою її розробки має стати вибір пріоритетів, які мають бути реалізовані у відповідних політичних орієнтирах.

На кожному етапі свого розвитку соціальна держава визначає пріоритети реалізації встановлених принципів залежно від ступеня гостроти найважливіших соціально-економічних і політичних проблем.

Зміст і пріоритети соціальної політики кожної держави в період її розвитку не залишаються незмінними, а зазнають певної трансформації на різних етапах цього розвитку. Таким чином, цілі соціально орієнтованої держави можуть бути досягнуті лише її політикою в цілому, а не окремим застосуванням методів соціальної політики. На основі історико-динамічного підходу підтверджено відоме положення про те, що зміст і пріоритети соціальної політики кожної держави зазнають певних трансформацій. В умовах соціальної напруги, кризи та девальвації моральних цінностей актуальним стає пошук механізмів узгодження інтересів більшості членів суспільства [31].

Українська модель соціальної політики, яка сьогодні функціонує та формується, у чистому вигляді не належить до жодної з моделей світової практики. Особливістю сучасної соціальної політики в нашій країні є те, що вона розглядається як одна зі складових системи державних пріоритетів, має комплексний та вирівнювальний характер. Водночас бракує профілактичних заходів, акцент робиться на підтримку інвалідів та малозабезпечених громадян, а переважно бюджетне фінансування соціальних галузей стикається з браком фінансових ресурсів [21].

Проте, перш ніж вирішувати питання про сучасні пріоритети та напрями державної соціальної політики, слід зазначити, що ці напрями тісно пов'язані з такими сферами її регулюючого впливу: охорона здоров'я та фізична культура; освіта і наука, житлово-комунальне господарство; пасажирський транспорт і зв'язок; побутове обслуговування; соціальне забезпечення та соціальний захист; культури і мистецтва; діяльність щодо забезпечення зайнятості населення.

Як поліструктурний комплекс соціальна політика визначається такими складовими:

- політика доходів населення (рівень життя, базовий споживчий кошик, матеріальний добробут);
- політика у сфері праці та соціально-трудових відносин (умови зайнятості, заробітна плата, охорона праці та соціальне страхування);
- соціальний захист людей з інвалідністю та малозабезпечених верств населення (пенсійне забезпечення, надання соціальних гарантій, соціальна допомога тощо);
- галузі соціальної сфери (освіта, наука, охорона здоров'я, культура, спорт, інші складові);
- соціально-екологічна політика (створення здорових і сприятливих умов для життя, праці та відпочинку);

- соціальна інфраструктура (житлово-побутове господарство, транспорт, дороги, зв'язок, торгівля та побутове обслуговування);
- міграційна політика (внутрішня та зовнішня міграція, вимушене переміщення, захист прав та інтересів громадян за кордоном);
- політика щодо окремих верств населення (сім'я, молодь, політика щодо людей похилого віку, інвалідів тощо) [7].

Соціальна політика стосується суспільних відносин (сімейно-шлюбних, освітньо-освітніх, соціально-трудових, житлово-громадських тощо), процесів життєдіяльності суспільства (природного та механічного руху населення, диференціації доходів, забезпечення житлом тощо). .) та соціальні потреби (медико-демографічні, освітні, трудові, соціально-побутові), які в сукупності складають соціальну сферу країни [7].

Зазначені напрямки містять свої цілі та напрямки їх стратегічного та перспективного розвитку. Тому державна соціальна політика має містити ці цілі та напрями. Виходячи з цього, орієнтири соціальної політики держави мають впливати із зазначених вище складових елементів.

Сам перелік її напрямків свідчить про важливість соціальної політики держави. Наприклад, в Україні виділено такі основні напрями соціальної політики:

- політика розподілу і перерозподілу суспільного продукту: політика формування доходів населення; політика стимулювання найманої праці; політика формування доходів власників засобів виробництва і капіталу; політика оподаткування доходів і майна населення; політика прямого податку на прибуток; політика непрямого оподаткування доходів; політика оподаткування суспільних благ (нерухомість); політика індексації доходів населення; політика пільг (компенсації та пільги); політика обмеження віртуального доходу;
- демографічна політика: політика охорони материнства та дитинства; політика стимулювання відтворювального росту населення; політики

регулювання шлюбно-сімейних відносин та державної допомоги сім'ї; геронтологічна політика; міграційна політика;

– політика зайнятості та охорони праці: політика регулювання ринку праці та ефективної зайнятості населення; організація праці та політика регулювання; політика гарантій умов праці; поліс трудового страхування (на випадок безробіття, хвороби чи інвалідності);

- політика оптимального вирішення колективних трудових конфліктів і трудових спорів;

– політика соціального забезпечення та соціального страхування: пенсійна політика та забезпечення страхування пенсійних внесків; медичний страховий поліс і медичне страхування; політика субсидіарності (політика адресної соціальної допомоги);

- політика соціальних мінімумів, стандартів і ліквідації бідності; політика соціального забезпечення;

– політика узгодження соціально-економічних інтересів та забезпечення соціального діалогу: гендерна політика; молодіжна політика; житлова політика; політика розвитку соціальної сфери села; рекреаційна політика; політика захисту прав споживачів; гуманітарна політика [34].

Отже, ми бачимо, що орієнтири соціальної політики держави охоплюють багато важливих для життя суспільства сфер. Водночас формування якісно нової соціальної стратегії в Україні має передбачати низку пріоритетних завдань у цій сфері: розширення соціальної бази, зокрема охорони здоров'я, освіти та культури, для мобілізації соціальних факторів економічного розвитку. ; удосконалення структури та вартості споживчого кошика з урахуванням споживання соціально значущих послуг, необхідних для відтворення робочої сили, а також встановлення мінімальної заробітної плати на рівні раціонального споживчого кошика, не менше; активізація соціальної політики шляхом фінансування соціальної сфери компаніями, оскільки якість споживання послуг, таких як охорона здоров'я та освіта,

безпосередньо впливає на продуктивність праці; збільшення соціальних витрат підприємств шляхом встановлення нормативів розподілу прибутку з урахуванням створення фонду соціального розвитку; посилення соціальних засад, перехід від переважно соціальної підтримки до переважно соціального страхування населення з диференціацією за соціальними ризиками розмірів страхових виплат, страхових внесків; посилити адресність і цільове використання бюджетних коштів, забезпечивши справедливий перерозподіл матеріальних благ [21].

Вирішення цих завдань неможливе без поглибленого дослідження та вивчення сучасного стану цих процесів, що відбуваються у сферах державної соціальної політики.

Як слушно зазначає В. Куценко, в Україні існують системні протиріччя між економічними, політичними чинниками та орієнтирами державної політики, яка стосується як соціальної політики, так і політики сфери послуг:

- значне перевитрата коштів державного бюджету на соціальні потреби, надмірне проведення соціальної політики при збереженні досить низької ефективності її механізмів та результатів її діяльності;
- залежність функціонування (фінансування) соціальної сфери від виборчих циклів, оскільки основні політичні суб'єкти формують завищені очікування у соціальній сфері;
- переважно фіскальний характер фінансування соціальної сфери, нерозвиненість механізмів приватних і приватних джерел соціального захисту (нерозвиненість усіх видів страхування, самостійного пенсійного забезпечення, інвестиційних фондів тощо);
- великий сегмент тіньової економіки, який не сприяє ні бюджетному фінансуванню, ні соціальній потребі підприємств;
- збереження значної частки соціальних трансфертів у доходах населення, що свідчить про надмірно високі показники бідності суспільства;

- нестабільність банківської системи, що перешкоджає зростанню заощаджень населення та гальмує реформи в цій сфері [19].

У зв'язку з цим при виборі пріоритетів і напрямів державної соціальної політики необхідно збалансувати соціальні потреби та наявність економічних, матеріально-технічних та інших ресурсів для їх задоволення. Соціальна політика має охоплювати всі сфери життя країни.

Виходячи з усього вищевикладеного, можна сказати, що Україна сьогодні потребує абсолютно нового концептуального підходу до формування та реалізації соціальної політики, впровадження стандартів і абсолютно нових підходів у державному управлінні.

Ми підтримуємо думку про те, що слід чітко розуміти, що бути соціальною державою означає не надання великої кількості благ і видів допомоги різним верствам населення, а створення таких умов, щоб кожна людина могла обходитися без допомоги, тобто у кожного є можливість досягти чогось самостійно. Саме це твердження, з нашої точки зору, має стати основою нової концепції соціальної політики в Україні, адже лише такий підхід дасть змогу докорінно перебудувати не лише систему державного управління, а й свідомість громадян [10].

З іншого боку, соціальна політика держави має базуватися на принципах рівності, загального охоплення та доступності для всіх людей і різних верств населення систем освіти, охорони здоров'я та соціального страхування. Принцип солідарності повинен враховуватися при матеріальному забезпеченні пенсіонерів, людей з інвалідністю, сімей з дітьми (малозабезпечених), осіб, які втратили працездатність не з власної вини та не мають можливості здійснювати належний догляд. самих себе. Що стосується працездатного населення, то держава повинна створити умови для забезпечення персональної відповідальності кожного [21].

Тобто має бути обраний баланс між підтримкою найбільш соціально незахищених верств населення, забезпеченням державних соціальних

гарантій і соціального захисту та впровадженням нової ідеології, згідно з якою мають бути створені умови для розвитку середнього класу в країні, працездатне населення в державі мало гідний рівень винагороди, умов життя та винагороди [18].

Спробуємо проаналізувати та виокремити проблемні питання, що стосуються складових елементів державної соціальної політики. Це дозволить уточнити та узагальнити пріоритети сучасної державної соціальної політики.

1. Політика доходів населення (рівень життя, базовий споживчий кошик, матеріальний добробут). Рівень доходів є основним показником сучасного суспільства, який в основному відображає добробут його громадян. В Україні не сформована довгострокова державна політика у сфері регулювання доходів населення, що суттєво ускладнює підвищення рівня життя населення та, відповідно, формування середнього класу.

Сьогодні необхідно вживати заходів на державному рівні, спрямованих на зміцнення кадрового потенціалу та підвищення рівня оплати праці. Необхідно створити умови, за яких суб'єкти підприємницької діяльності не мали б інтересу ухилятися від сплати податків, приховувати свої доходи. Професійно-трудові відносини мають розвиватися на основі соціального партнерства. Таке партнерство має бути і з державою.

Одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо доходів населення є сприяння зростанню цих доходів. Для цього потрібно:

- створити сприятливі умови для розвитку підприємництва;
- забезпечити стабільність податкової системи та встановити помірний податок на доходи від підприємницької діяльності та майно;
- вдосконалити оподаткування доходів, отриманих від окремих видів заощаджень, страхування та кредиту;
- розробити та реалізувати комплекс цільових заходів щодо легалізації фіктивних доходів від власності та підприємницької діяльності;

- забезпечити узагальнення створення банківськими установами ефективних та перспективних механізмів кредитування населення;

– створити належні економічні, законодавчі та соціальні умови для формування та консолідації численного середнього класу громадян в Україні [32].

2. Політика у сфері праці та соціально-професійних відносин (умови зайнятості, заробітної плати, охорони праці та соціального страхування).

Наразі питання оплати праці залишається актуальним для України. Зарплати в державі теж мають відповідати європейським стандартам. Збереження уваги до дешевої робочої сили має цілу низку надзвичайно негативних наслідків. Зокрема, роботодавці не мотивовані впроваджувати нові технології та зберігати активну працю, через що частка некваліфікованих працівників у робочій силі є надмірно високою; працівники не заохочуються до ефективної роботи, а компанії, які досить динамічно розвиваються, страждають від нестачі кваліфікованої робочої сили (це стосується як інженерних професій, так і технічних і робітничих); найбільш активні та кваліфіковані верстви населення виїжджають за кордон, тобто бюджетні витрати на їх навчання не компенсуються, а українська робоча сила працює на економіку інших країн; в економіці багато вакансій, на які практично немає попиту; значна частина населення потребує державної допомоги, що невиправдано збільшує розміри соціальних трансфертів; відсутність розвиненої системи страхування (йдеться не лише про обов'язкове, а й загалом про соціальне страхування) обмежує інвестиційні можливості країни та не стимулює розвиток відповідних фінансових інструментів [11].

Тобто сьогодні для України актуальними стають питання створення нових робочих місць, підготовки та закріплення високопрофесійних спеціалістів та розвитку професійно-технічної освіти.

Суспільне невдоволення та невпевненість у завтрашньому дні проявляється у масштабній трудовій еміграції, в якій бере участь приблизно 2,5-3 млн осіб, відсутності традицій здорового способу життя – у

надзвичайно високій смертності населення працездатного віку (ризик смерті сягає майже 40%), відсутність зв'язку між страховими внесками та страховими виплатами (в основному пенсією) призводить до принципової згоди працівників на те, що роботодавець не сплачує передбачені законодавством внески, а тому до приховування заробітної плати. Орієнтація політики виключно на збільшення доходів, яке, до речі, не пов'язане з трудовою діяльністю, має вкрай негативний побічний ефект [11].

У цьому контексті запровадження в Україні концепції прожиткового мінімуму має стати наступним напрямком державної соціальної політики. Це, у свою чергу, створить можливість для України зменшити відтік працездатного населення за кордон; сприяти формуванню високопрофесійного ядра кваліфікованих працівників; підвищення рівня та якості життя населення; освіта середнього класу; підвищення рівня соціальної стабільності в державі.

3. Галузі соціальної сфери (освіта, наука, охорона здоров'я, культура, спорт, інші складові). Одним із напрямів соціальної політики в цій сфері має стати підвищення рівня освіти населення, але не шляхом зниження її якості.

Судячи з ситуації на ринку праці, в країні не вистачає кваліфікованих робітників із середньою освітою і є надлишок спеціалістів із дипломом магістра. При цьому за останні 17 років кількість випускників професійно-технічних навчальних закладів зменшилася на чверть, випускників вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації – майже вдвічі, а кількість випускників ПТНЗ зменшилася на чверть. випускників вищих навчальних закладів III-IV ступенів збільшилась у 3,3 рази. Вирішити дефіцит кваліфікованих кадрів можна лише за допомогою державної підтримки системи професійно-технічної освіти, спрямованої на надання учням високоякісної професійної підготовки та відповідної кваліфікації, що забезпечить їхню конкурентоспроможність на ринку праці, а отже й працевлаштування. Але це лише необхідна передумова, яка стане необхідною

і достатньою лише завдяки ефективній роз'яснювальній та профорієнтаційній роботі з молоддю [12].

Тому підвищення рівня професійно-технічної підготовки має бути важливим і перспективним напрямом державної політики у сфері освіти. Сьогодні в системі шкільної освіти також можна запровадити отримання учнями випускних класів не лише середньої освіти, а й професійної підготовки за певним напрямом.

4. Політика щодо окремих верств населення (сім'я, молодь, політика щодо людей похилого віку, інвалідів тощо). У цьому аспекті слід звернути увагу на таке.

Досвід економічно розвинутих країн, а тим більше країн, які здійснили економічний прорив (у різні періоди ХХ століття: Японія, Корея, Німеччина, Ірландія, Чехія, Угорщина, Словенія), показує вирішальну важливість людського капіталу, якість робочої сили та мотивація до ефективної роботи. Ця нова концепція, заснована на приматі людського розвитку, прийшла на зміну застарілій, двигуном якої було накопичення матеріальних благ [12].

Тобто не розвиток матеріальних благ і соціальних благ, а розвиток людського капіталу має стати одним із пріоритетів державної соціальної політики. З чим це пов'язано? Усі демографічні прогнози свідчать про практичну неможливість подолання тенденції до скорочення населення в осяжному майбутньому. Але це буде не лише зменшення загальної чисельності населення – очікуються важливі структурні зміни: насамперед, на фоні попереджувального скорочення чисельності населення працездатного віку, збільшення кількості людей похилого віку. людей будуть спостерігати. Загалом демографічне старіння є закономірним наслідком збільшення тривалості життя і не є негативним явищем. Але цей процес потребує адекватних змін державної політики, зокрема впровадження низки заходів, які протидіятимуть соціальній ізоляції людей похилого віку, поширенню серед них бідності та хвороб. Необхідність швидкого економічного зростання

в умовах скорочення чисельності населення зумовлює необхідність поліпшення умов і посилення стимулів для формування трудового потенціалу та його максимально ефективного використання [12].

Безумовно, держава сьогодні зобов'язана вирішувати ці проблеми щодо соціального захисту незахищених верств населення. Проте ці проблемні питання мають тактичне значення. Повертаючись до нової ідеології державної соціальної політики, слід зазначити, що вона має бути спрямована на створення умов для гідного існування в сучасному стані працездатного населення – середнього класу, – який, збільшуючи свій матеріальний добробут, має будувати як їхній капітал, так і платять помірні податки, за винятком збереження.

У цьому сенсі актуальними стають питання продовження тривалості здорового та працездатного населення та зниження передчасної смертності. Цього можна досягти шляхом прийняття ідеології здорового способу життя, правильного і раціонального харчування, оптимальної фізичної активності тощо.

Сьогодні держава має обмежити зростання соціальних зобов'язань, особливо у зв'язку з передвиборчими обіцянками чи не всіх партій, можливо навіть розпочати діалог із населенням і пояснити, що активна соціальна політика та соціальний бюджет не мають нічого спільного з витрати всього доходу на поточне споживання. Соціальна спрямованість бюджету передбачає спрямування його коштів переважно на: людський розвиток; забезпечити доступність якісної освіти незалежно від місця проживання та майнового стану; щодо формування та поширення здорового способу життя, включаючи як створення ефективної системи медичного обслуговування, так і встановлення відповідного державного контролю за якістю споживчих товарів, попередження куріння та зловживання алкоголем та наркоманії; про розвиток ринку праці та забезпечення гідної праці для всіх. Тільки на цих засадах можна формувати бюджет соціального призначення, а збільшення доходів від зайнятості якомога ширших верств населення звужить коло осіб,

які потребують допомоги держави, з одного боку, і забезпечить необхідні кошти в своєму розпорядженні, з іншого боку. Просто виділення бюджетних коштів на виплату різних соціальних виплат – це допомога малозабезпеченим, а не подолання бідності.

У цьому сенсі наступним пріоритетом державної соціальної політики є підвищення якості та рівня соціальних послуг, а не збільшення обсягів видатків із соціального бюджету та розширення сфери соціального забезпечення.

Найважливіший аспект зміни моделі соціальної політики пов'язаний з переходом від соціальної підтримки до переважно соціального страхування з диференціацією ризиків і залежністю розміру страхових виплат від страхових внесків. На сучасному етапі розвитку України системна трансформація соціальної політики має передбачати перехід від моделі бюджетного страхування до моделі субсидіарного страхування задоволення соціальних потреб, тобто зміну співвідношення функцій держави ринок, роботодавці та працівники. Дана модель дозволить реалізувати функцію держави щодо фінансування та контролю акумульованих коштів на соціальне забезпечення [21].

Стратегічні напрями та пріоритети державної соціальної політики мають відповідати якісно новій моделі державної соціальної політики, яка має базуватися на диференційованому підході до різних верств населення та спрямована на забезпечення розвитку людського потенціалу. Поступальний і динамічний розвиток країни має бути спрямований насамперед на соціалізацію економічної системи з урахуванням потреб та інтересів населення, його стимулів до продуктивної трудової діяльності з метою реалізації власного професійно-кваліфікаційного потенціалу, у всьому розвитку територій та отримувати гідну винагороду за результати роботи. Пріоритетність вирішення соціальних проблем логічно впливає з об'єктивної необхідності створення належних умов для динамічного та збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України, їх

інтеграції у світовий економічний простір. Враховуючи реальні бюджетні можливості та поточну економічну ситуацію, першочерговими пріоритетами соціальної політики держави мають бути зростання економічно та працездатного населення, зміна політики доходів і заробітної плати, трансформація системи соціального забезпечення. і системи соціального забезпечення, поліпшення якості населення і збереження здоров'я нації [30].

Загально визнано, що перехід від соціальної допомоги до соціального страхування покращить якість соціальних послуг. Але водночас такий перехід має базуватися на спроможності держави та реальній реалізації заходів щодо підвищення зайнятості населення, підвищення заробітної плати та зниження рівня трудової еміграції.

Іншою особливістю системної зміни моделі соціальної політики є її регіоналізація. Будь-який регіон повинен мати можливість задовольнити соціально обґрунтовані потреби населення у сфері соціальних послуг, які виникають у жителів конкретної території. Природно, не всі регіони здатні зробити це самостійно. Для цього необхідна система міжбюджетних відносин.

Таким чином буде виконуватися функція держави як гаранта єдиної соціальної політики в країні. Регіоналізація соціальної політики підвищить ефективність бюджетних видатків. Розглядаючи напрямки соціальної політики, насамперед необхідно визначити функції держави та місцевого самоврядування в соціальній сфері. Перерозподіл повноважень із центру на місце, який зараз відбувається, є багато в чому закономірним, але стихійним, потребує методичного та чіткого правового супроводу та підкріплення відповідними бюджетними угодами [21].

Як бачимо, пріоритетність вирішення соціальних проблем логічно впливає з об'єктивної необхідності створення умов для динамічного та збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України, їх оптимальної інтеграції у світовий економічний простір, що ставить перед

процесом нові вимоги. відтворення населення, становлення суспільних трудових відносин, розвитку всіх сфер життєзабезпечення населення та його основної складової – праці. У зв'язку з цим необхідно трансформувати функції держави в управлінні суспільним розвитком; еволюцію сучасних методів державного регулювання слід здійснювати в напрямку більшої гнучкості, перенесення акценту з регулятивних та обмежувальних заходів на суто стимулюючі [24].

Таким чином, реалії сьогодення вимагають глибоких трансформацій сучасної соціальної політики, яка характеризується комплексним та рівноправним характером підтримки непрацевдатних та малозабезпечених верств населення, що призводить до того, що реалізація її заходів гальмується відсутністю фінансових ресурсів. Існуюча модель показала свою нежиттєздатність і неспроможність вирішити поставлені завдання – забезпечити добробут населення та гідний рівень життя.

Підсумовуючи вищесказане, можна запропонувати такі висновки цього підрозділу.

Конкретний зміст державної соціальної політики залежить від її стратегічних напрямів і пріоритетів. Негативні процеси, що відбуваються в нашій державі, створюють серйозну загрозу соціально-економічному розвитку країни, що не може не позначитися на рівні добробуту населення. Тому виважена, сучасна та ефективна соціальна політика є актуальною і безпосередньо залежить від пріоритетів, які необхідно вирішувати.

Реалії сьогодення вимагають глибоких трансформацій сучасної соціальної політики, яка характеризується глобальним та рівноправним характером підтримки інвалідів та малозабезпечених громадян, а отже, реалізація її заходів гальмується браком фінансових ресурсів. Існуюча модель показала свою нежиттєздатність і неспроможність вирішити поставлені завдання – забезпечити добробут населення та гідний рівень життя.

Усе це потребує впровадження якісно нової моделі соціальної політики, розробки нових стратегічних напрямів і пріоритетів, які мають бути спрямовані на підвищення її ефективності.

Стосовно стратегічних орієнтирів і пріоритетів соціальної політики держави слід наголосити, що вони мають відповідати якісно новій моделі соціальної політики держави, яка має базуватися на диференційованому підході до різних сегментів населення та спрямовані на забезпечення розвитку людського потенціалу.

Стратегічні напрями сучасної державної соціальної політики мають становити такі елементи:

- досягнення гідного рівня матеріального добробуту та умов життя людей;
- забезпечення зайнятості населення та належної охорони праці, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили;
- забезпечення прав і соціальних гарантій окремих верств населення (людей похилого віку, інвалідів, вимушених переселенців, працевоздатних);
- забезпечити демографічне благополуччя країни;
- покращити стан соціального захисту та соціального забезпечення.

Враховуючи реальні бюджетні можливості та поточну економічну ситуацію, першочерговими пріоритетами соціальної політики держави мають бути: зростання економічно активного та працевоздатного населення; зміна політики доходів і оплати праці; трансформація системи соціального забезпечення та соціального захисту; покращити якість населення та зберегти здоров'я нації.

У кожному напрямі соціальної політики держави ми пропонуємо виділити пріоритети.

1. Досягнення гідного рівня матеріального добробуту та умов життя людей.

Пріоритетами державної соціальної політики в цій сфері мають стати такі пріоритети: формування численного прошарку середнього класу, збільшення тривалості життя здорового та працевоздатного населення; стабільність податкової

системи та встановлення помірних податків на доходи від власності та професійної діяльності; відійти від акценту на дешеву робочу силу.

2. Гарантування зайнятості населення та належної охорони праці, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили. Пріоритетними шляхами вирішення проблем у цьому напрямку є: зростання чисельності економічно активного та працездатного населення; відповідність заробітної плати європейським стандартам; підвищення зайнятості населення; створення нових робочих місць; підготовка та закріплення високопрофесійних спеціалістів; розвиток професійно-технічної освіти.

3. Гарантувати права та соціальні гарантії окремих верств населення (людей похилого віку, інвалідів, вимушених переселенців, непрацездатних). Пріоритетами державної соціальної політики має бути вирішення таких завдань: поєднання системи соціальної допомоги із соціальним страхуванням; трансформація системи пілг та підвищення якості соціальних виплат; адресність допомоги з диференціацією рівня потреби.

4. Забезпечення демографічного благополуччя країни має відбуватися в напрямку підвищення народжуваності та зниження смертності населення, формування та утвердження ідеології здорового способу життя та належної вітальної поведінки; збільшення тривалості життя, зниження рівня трудової еміграції; зберегти здоров'я нації.

5. Соціальний захист і соціальне забезпечення. Пріоритетними перетвореннями мають бути такі складові: необхідно обмежити зростання соціальних зобов'язань держави та відійти від орієнтації бюджету на соціальні виплати; підвищити доходи населення від зайнятості; перехід від соціальної допомоги до соціального страхування; регіоналізація соціальних послуг.

На нашу думку, реалізація цих стратегічних напрямів та пріоритетів державної соціальної політики забезпечить реальне підвищення рівня життя населення та його ефективну зайнятість, дотримання конституційних прав громадян у соціальній сфері та реалізацію соціальної гарантії держави.

1.2. Оцінка ефективності реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні

Система надання соціальних послуг населенню є досить складною підсистемою цілісної системи органів державного управління, де центральним органом є Міністерство соціальної політики України, яке має забезпечувати формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту громадян країни. Соціальна політика виступає одним із основних регулюючих факторів забезпечення соціального рівня добробуту населення країн, що розвиваються. Структурні підрозділи МСПУ на місцевому рівні складають обласну адміністрацію. Система соціального захисту населення України має розгалужену регіональну структуру установ і соціальних інститутів, завдяки чому надаються соціальні послуги окремим групам населення. Усі заклади та заклади, які надають такі послуги, мають складну ієрархічну структуру, від регіональних установ до мультидисциплінарних команд спеціалістів (представників соціальних служб та працівників інших підприємств, організацій та установ, а також волонтерів). Проте цільове використання коштів потребує більш узгодженого підходу до застосування фінансових та організаційних технологій управління, оскільки соціальна політика в Україні більше орієнтована на цільове фінансування статей соціального бюджету, ніж на адресну допомогу окремим категоріям населення.

Що стосується України, то в період становлення її держави система соціального захисту населення зазнала докорінних змін від пострадянської системи «зрівнялівки» до європейської системи «диференціації». Проте, на думку багатьох науковців, у цій сфері відбулися суто теоретичні зміни, які пов'язані з методами залучення джерел фінансування та механізмом соціальних виплат. Україна зіткнулася з розширеними зобов'язаннями щодо дотримання міжнародних соціальних стандартів, які вимагають

диверсифікації каналів соціальних виплат і делегування деяких соціальних функцій від центрального уряду домогосподарствам і бізнес-сектору. Наразі всі країни-учасниці Ради Європи ратифікували Європейську соціальну хартію, Україна підписала Європейську соціальну хартію 7 травня 1996 року, і лише Закон України від 14 вересня 2006 року № 137V ратифікував цей документ.

Враховуючи те, що об'єктами та суб'єктами соціальної політики є, з одного боку, державні установи, а з іншого – населення країни, цілісну систему соціального захисту населення слід розглядати як державний інститут опіки над найменш захищеним прошарком населення.

Відповідно до інституційної парадигми «соціальний захист населення — відносини між суспільством і соціально незахищеними верствами суспільства щодо отримання ними економічних благ (соціальних виплат, допомоги, компенсацій, пільг, податкових знижок і позик) для забезпечення існуючих соціальних стандартів у країні через діяльність відповідних інституцій (соціальних гарантій, соціальних стандартів, соціальних нормативів, державних і громадських організацій, фондів та установ, а також міжнародних компаній та установ)» [47].

Як зазначалося раніше, в Україні до пільгових категорій громадян, які потребують державного соціального захисту, належать:

1. Малозабезпечені сім'ї.
2. Громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.
3. Фізичні особи, які надають соціальні послуги.
4. Жінки, які отримали почесне звання України «Мати-героїня».
5. Особи, які постраждали від торгівлі людьми.
6. Багатодітні сім'ї.
7. Учасники бойових дій.
8. Матері-одиначки.

9. Люди з особливими потребами, які, на жаль, мовою закону в Україні називаються інвалідами.

Пропонуємо розглянути кожну з перерахованих категорій.

1. Матеріальна допомога малозабезпеченим призначається виходячи з сукупного доходу сім'ї, члени якої постійно проживають в Україні та зареєстровані за однією адресою. Щоб зрозуміти, чи є сім'я малозабезпеченою, порівнюють середній дохід усіх членів сім'ї за 6 місяців, що передували зверненню, з прожитковим мінімумом для відповідних категорій, до яких належать члени сім'ї. У розрахунок не включено допомогу на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування. Цей вид допомоги можна отримати через портал iGov (послуга – Призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям). Рішення приймається протягом десяти днів строком на 6 місяців.

2. Усі постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи поділяються на 4 категорії та діти:

1 категорія - особи з інвалідністю з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, хворі на променева хвороба як наслідок Чорнобильської катастрофи.

2 категорія - учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали в зоні відчуження:

- з моменту аварії до 1 липня 1986 року - незалежно від кількості робочих днів;

- з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року - не менше 5 календарних днів;

- у 1987 році – не менше 14 календарних днів, а також особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- евакуйовані в 1986 році із зони відчуження (у тому числі особи, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, досягнувши повноліття);

- особи, які з моменту аварії до прийняття рішення про відселення постійно проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення, категорія 3 - учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали:

- у зоні відчуження з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року - від 1 до 5 календарних днів;

- у зоні відчуження у 1987 році – від 1 до 14 календарних днів;

- у зоні відчуження у 1988-1990 роках - не менше 30 календарних днів;

- на поточних пунктах санітарної обробки населення та знезараження обладнання або його конструкції - не менше 14 календарних днів у 1986 році, а також постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи (не віднесеним до категорії 2), які:

- які на день аварії постійно проживали в зонах безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення або на 1 січня 1993 року проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території від Територія гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років та самостійно переселені або переселені з цих територій;

- постійно проживають або працюють чи постійно навчаються в зонах безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення за умови, що з 1 січня 1993 року вони постійно проживали, працювали чи навчалися в зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років; а в зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років.

4 категорія - особи, які постійно проживають або працюють чи навчаються в зоні посиленого радіоекологічного контролю за умови, що вони

з 1 січня 1993 року безперервно прожили, відпрацювали чи навчалися в цій зоні не менше чотирьох років.

Постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи можуть звернутися до органів соціального захисту населення за такими виплатами:

- одноразова компенсація учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- одноразова допомога дітям, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- одноразова компенсація сім'ям, які втратили годувальника з числа осіб, залучених до ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою;

- щорічна допомога на оздоровлення;

- компенсація вартості самостійного лікування в санаторії;

- грошова допомога на проїзд один раз на рік до будь-якої точки України і назад автомобільним, повітряним, залізничним або річковим транспортом для осіб, віднесених до категорій 1 і 2;

- щомісячна грошова допомога в рамках обмеження споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства;

- компенсація 50 (25) відсотків вартості продуктів харчування за медичними (фізіологічними) нормативами, встановленими МОЗ України громадянам, віднесеним до 1 і 2 категорій;

- щомісячна грошова допомога батькам постраждалих дітей, які перебувають у державних та комунальних дошкільних навчальних закладах (за дні відвідування та неявки);

- щомісячна виплата на дітей шкільного віку;

- грошова компенсація дітям, які не харчуються в навчальних закладах, розташованих на територіях радіоактивного забруднення, та дітям-інвалідам

внаслідок Чорнобильської катастрофи, які не харчуються в навчальних закладах, а також за всі дні, коли вони не харчувалися. проведіть йому ці заклади;

- грошової компенсації батькам постраждалих дітей, які не відвідують дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади для дітей (у тому числі тих, які не перебувають на обліку), якщо діти не отримують повної допомоги від держави.

3. Безробітній фізичній особі, яка надає соціальні послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам та хворим, які не здатні до самообслуговування та потребують постійної сторонньої допомоги (крім осіб, які обслуговуються соціальними службами), призначається щомісячна допомога.

Особа, яка надає соціальні послуги, має право на отримання лише однієї компенсації, незалежно від кількості обслуговуваних осіб, видів та обсягу послуг.

4. Почесне звання України "Мати-героїня" присвоюється жінкам, які народили та виховали п'ятеро і більше дітей до восьмирічного віку, у тому числі усиновлених відповідно до чинного законодавства.

Для присвоєння почесного звання «Мати-героїня» необхідно звернутися до органів місцевого самоврядування, які мають підготувати та надіслати через обласні державні адміністрації до Секретаріату Президента всі необхідні документи (заява, нагородний лист), протоколи, свідоцтва про народження дітей тощо) для отримання цього звання.

Після отримання цього звання жінкам виплачується одноразова грошова допомога у десятикратному розмірі прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб. Цей вид допомоги можна отримати через портал iGov (послуга – Призначення одноразової винагороди жінкам, які отримали почесне звання «Мати-героїня»). Мати героїні також має право претендувати на цю допомогу в соціальних службах.

5. Особа, яка вважає себе постраждалим від торгівлі людьми, подає заяву до місцевої державної адміністрації за місцем перебування, після чого проходить співбесіду. За результатами співбесіди видається довідка про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

Після надання статусу ви можете отримати фінансову допомогу. Для цього особа або законний представник дитини, яка постраждала від торгівлі людьми та розлучена із сім'єю, або недієздатної особи подає до органу соціального захисту населення за місцем проживання (перебування) такі документи: зазначена особа:

- заява;
- копія довідки про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми;
- копія документа, що посвідчує особу;
- копія документа, що засвідчує непрацездатність особи (за необхідності).

6. Крім усіх видів допомоги на дітей, а також допомоги малозабезпеченим сім'ям законом передбачені спеціальні пільги для багатодітних сімей.

Багатодітними є сім'ї, в яких подружжя (чоловік і жінка) перебувають у зареєстрованому шлюбі, спільно проживають і виховують трьох і більше дітей. Також багатодітною вважається сім'я, в якій є лише один з подружжя, який самостійно виховує трьох і більше дітей.

До багатодітної сім'ї належать також діти, які навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах - до закінчення навчання, але не довше 23 років.

Не відносяться до багатодітних сімей сім'ї, утворені повторним шлюбом батьків і спільним вихованням трьох і більше дітей від попередніх шлюбів без їх усиновлення, прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу.

Через портал iGov багатодітні сім'ї можуть скористатися такими послугами:

- Отримання дубліката посвідчення багатодітної сім'ї та багатодітної дитини у разі втрати;
- продовження строку дії посвідчень багатодітної сім'ї у разі навчання дитини після 18 років за денною формою навчання;
- Вклеїти фотокартку в посвідченні дитини з багатодітної сім'ї у зв'язку з досягненням 14 років;
- Продовження терміну дії посвідчень багатодітної сім'ї з нагоди народження дитини;
- Видача довідки про те, що за місцем реєстрації батька або матері посвідчення батьків та дітей багатодітної сім'ї не видавались;
- Видача посвідчення багатодітної сім'ї та посвідчення багатодітної дитини;
- Встановлення статусу батьків та дитини з багатодітної сім'ї (видача посвідчень);
- Надання довідки про наявність в єдиній базі багатодітних сімей;
- Внести зміни до Єдиної бази багатодітних сімей;
- Випуск єдиної бази багатодітних сімей.

7. Відповідно до закону "Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту" учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань із захисту Батьківщини у складі військових частин, з'єднань, об'єднань усіх видів та види військ Збройні сили діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях у воєнний і мирний час. Цим законом внесено зміни до закону, згідно з якими військовослужбовців, які беруть участь в ООС, прирівнювали до учасників бойових дій. Отже, тепер вони мають право на пільги, передбачені для учасників бойових дій. Військові переваги:

1) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності у розмірі 100% середньої заробітної плати незалежно від стажу.

2) учасникам бойових дій, які втратили працездатність, виплати збільшуються до 25% прожиткового мінімуму (пенсії, щомісячного довічного грошового утримання або державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії).

3) щорічно до 5 травня учасникам бойових дій надається одноразова грошова допомога в розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України. Виплата одноразової грошової допомоги здійснюється управлінням праці та соціального захисту населення за місцем проживання одержувача допомоги. Для цього не потрібно пред'являти жодних документів. Органи соціального захисту населення, а також установи, де перебувають на обліку ветеранів, самостійно складають списки ветеранів.

4) інвалідам війни та учасникам бойових дій, місячний розмір пенсійних виплат яких не досягає встановленого рівня, щомісячна державна цільова пенсія призначається в розмірі, недостатньому для зазначених розмірів. Розмір грошової допомоги за ушкодження здоров'я військовослужбовцю, військовозобов'язаному та резервісту залежить від інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення встановленої інвалідності.

Одноразова грошова допомога виплачується обласними військовими комісаріатами в рівних частках членам сім'ї, родичам та особам, які перебувають на утриманні загиблого військовослужбовця (перераховуються на рахунки в установах банків).

Через складну ієрархію інститутів соціального захисту населення простежити джерела фінансування соціальних видатків як на державному, так і на місцевому (територіальному) рівнях дуже важко. За статистичними показниками соціальна сфера в Україні недофінансована через відсутність належного бюджетного фінансування. У європейських країнах захищеними з

державного бюджету видатками є видатки соціального характеру. Найбільшу питому вагу в європейських бюджетах займають соціальні видатки. Уряд України має встановити мінімальні державні стандарти, які мають встановити межу показників якості та обсягу надання соціальних послуг населенню, нижче яких вони не повинні опускатися.

Стратегії скасування або скорочення окремих соціальних програм у разі державного недофінансування, які досить часто реалізуються в Україні, також не є типовими для світової практики. Оскільки соціальний сектор включає політику щодо рівня зайнятості, безробіття, а також охорони здоров'я, освіти та науки, соціальні програми мають бути не лише захищені урядом країни, а й переглядатися та збільшуватися в умовах збільшення надходжень до бюджету [48].

Основними причинами недофінансування соціальної сфери є не лише відсутність державних фінансів та дефіцит місцевих бюджетів, а й те, що нові, нетрадиційні для економіки країни фонди – недержавні фонди, такі як створення соціальних фондів та участі приватних компаній – не розроблені. Фінансове забезпечення з боку соціальної сфери розглядається як складна підсистема фінансово-кредитного механізму, режиму покриття витрат, режиму фінансового впливу на соціально-економічні процеси та сукупність грошових фондів. Під фінансовим забезпеченням соціальної сфери розуміється цілісна система організації фінансових відносин, яка включає відповідні форми, методи та засоби їх реалізації, у процесі мобілізації та розподілу фінансових ресурсів з метою створення умов для ефективного функціонування соціальної сфери в Україні на основі вирішення відповідних завдань, визначених державами соціальних функцій [50]. Система фінансування соціальної сфери складається з бюджетних та позабюджетних коштів. Позабюджетне фінансування здійснюється за рахунок самофінансування, залучення коштів з інших джерел фінансування та кредитування. В Україні найменш поширеною практикою є формування

інших джерел фінансування соціальної сфери, яка включає спонсорські кошти, фінансування з державних цільових фондів, а також надходження від громадських і благодійних фондів.

Після встановлення структури та джерел фінансового забезпечення соціальної сфери, необхідно проаналізувати обсяги та динаміку фінансових ресурсів, призначених для її фінансування.

Обсяг видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення протягом 2017–2021 рр. зростав (від 258,3 млрд. грн. у 2017 році до 346,7 млрд. грн. у 2021 році) (рис. 1.1).

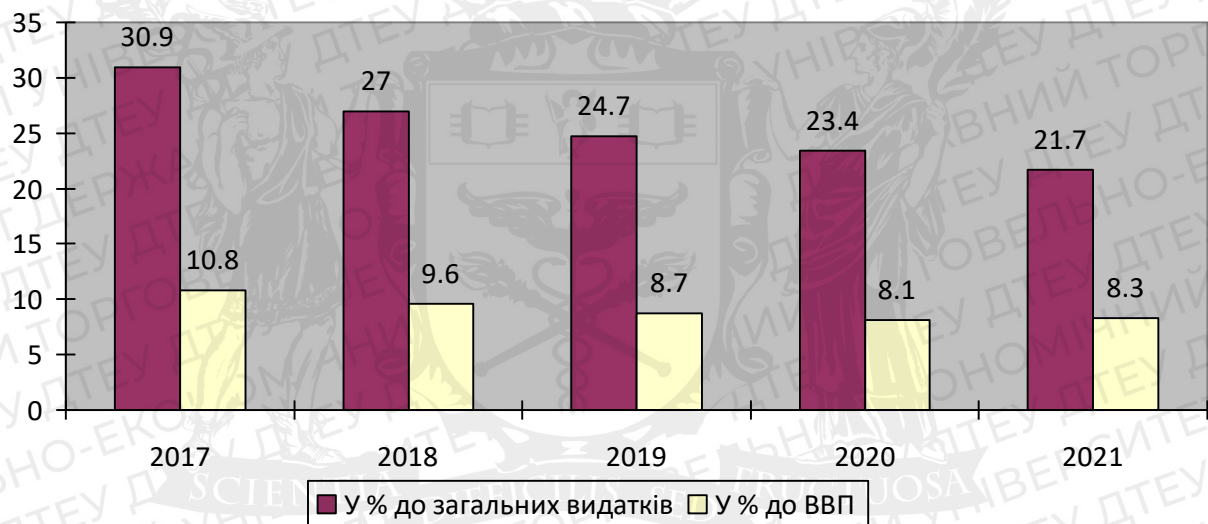

Рис. 1.1 Динаміка видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення населення протягом 2017–2021 рр.

Джерело: [14].

Проте, частка видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення у загальних видатках зведеного бюджету протягом 2017–2021 рр. зменшувалась (із 30,9% у 2017 році, до 21,7% у 2021 році).

Також протягом 2017–2021 рр. зменшилась частка видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення у ВВП (з 10,8% у 2017 році до 8,3% у 2021 році).

Слід зазначити, що протягом досліджуваного періоду відбувалось зростання обсягу ВВП (з 2383,2 млрд. грн. у 2017 році до 4194,1 млрд. грн. у 2021 році), проте якщо у 2017 році ВВП зріс порівняно з попереднім роком на 20,4%, у 2018 році – на 25,2%, у 2019 році – на 19,3%, у 2020 році – на 11,7%, то у 2021 році – зростання ВВП відбулось лише на 5,5%.

Динаміка видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення (за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету) протягом 2017–2021 рр. наведена на рис. 1.2.

Рис. 1.2 Динаміка частки видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення (за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету) протягом 2017–2021 рр., %

Джерело: [14]

Найбільшу частку у видатках Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення (за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету) займають видатки на соціальний захист пенсіонерів. Проте на тлі зменшення частки видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення спостерігаємо також і зменшення частки видатків на соціальний захист пенсіонерів (з 17,7% у 2017 році, до 13,3% у 2021 році) попри зростання суми цих видатків з 147,6 млрд. грн. у 2017 році, до 212,3 млрд. грн. у 2021 році.

Видатки на соціальний захист пенсіонерів у 2021 році зросли на 11% порівняно з 2020 роком, і на 43,8% порівняно з 2017 роком.

Частка видатків на соціальний захист на випадок непрацевдатності у видатках Зведеного бюджету України зменшилась з 1,2% у 2017 році до 0,3% у 2021 році. Протягом 2018 – 2020 рр. відбувалось поступове зростання обсягів видатків на соціальний захист на випадок непрацевдатності з 10,3 млрд. грн. у 2017 р. до 18,7 млрд. грн. у 2020 р. (на 24% у 2018 р., на 25% у 2019 р. та на 16% у 2020 р. відповідно, порівняно з попереднім роком), а у 2021 році спостерігається різке зменшення цього показника на 78,4% з 18,7 млрд. грн. у 2020 р. до 4,0 млрд. грн. у 2021 р. (або на 14,7 млрд. грн.).

Частка видатків на соціальний захист ветеранів війни та праці у видатках Зведеного бюджету України зменшилась з 0,8% у 2017 році до 0,1% у 2021 році. Лише у 2019–2020 рр. відбувалось зростання обсягів видатків на соціальний захист ветеранів війни та праці порівняно з попередніми роками, а у 2021 році спостерігається різке зменшення цього показника на 77,3% з 9,9 млрд. грн. у 2020 р. до 2,2 млрд. грн. у 2021 р. (або на 7,7 млрд. грн.).

Частка видатків на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді у видатках Зведеного бюджету України зменшилась з 4,9% у 2017 році до 0,1% у 2021 році. Зростання обсягів видатків на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді відбувалось лише у 2018 та 2020 роках (на 8,4% та на 5,3% відповідно, порівняно з попереднім роком), а у 2021 році спостерігається різке зменшення цього показника на 95,1% з 44,1 млрд. грн. у 2020 р. до 2,2 млрд. грн. у 2021 р. (або на 41,9 млрд. грн.).

Частка видатків на соціальний захист безробітних у видатках Зведеного бюджету України зросла з 0,01% у 2017 році до 0,4% у 2021 році. Протягом 2018–2020 рр. відбувалось зростання цього показника (на 14% у 2018 р., на 40,4% у 2019 р., на 24% у 2020 р.), а у 2021 році спостерігаємо різке зростання обсягу видатків на соціальний захист безробітних у 36 разів.

Певною мірою зростання цього показника у 2021 році пов'язане із збільшенням кількості безробітних, спричиненим хворобою COVID-19.

Частка видатків на допомогу у вирішенні житлового питання у видатках Зведеного бюджету України, починаючи з 2019 року, зменшувалась, порівняно з попереднім періодом (з 5% у 2017 р. до 2,5% у 2021 р.). З 2020 р. спостерігаємо також зменшення обсягу видатків на допомогу у вирішенні житлового питання з 69,2 млрд. грн. у 2019 р. до 39,4 млрд. грн. у 2021 р. (або на 43%).

Частка видатків на соціальний захист інших категорій населення у видатках Зведеного бюджету України протягом 2017–2020 рр. коливалась у межах 0,7%, а у 2021 році спостерігаємо її зростання до 4,6%. Обсяг цього показника зростає порівняно з попереднім періодом, за винятком 2019 року (з 8,3 млрд. грн. у 2019 р. до 73,5 млрд. грн. у 2021 р.). У 2021 році відбулось різке зростання (у 7,2 рази) цього показника порівняно з 2020 роком.

Середній розмір пенсії по Україні на 01.01.2019 складав 2 645,66 грн, що на 6,7% більше порівняно із показником на 01.01.2018, а станом на 01.01.2021 становив 3 507,51 грн, що на 13,8% більше в порівнянні до аналогічного періоду минулого року. При цьому таке зростання перевищує показник інфляції за цей період більше ніж удвічі (рис. 1.3).

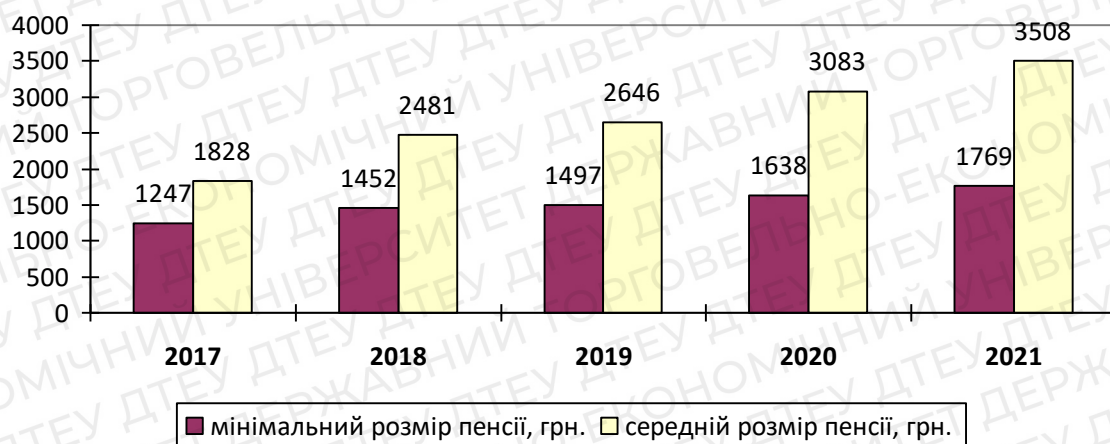

Рис. 1.3 Динаміка рівня пенсійного забезпечення протягом 2016–2020 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [9]

Джерело: [14]

Чисельність пенсіонерів, які отримують пенсію в розмірі менше ніж 2 000 грн за 2021 рік зменшилася з 4,0 млн осіб до 1,8 млн осіб, або на 53,1% (станом на 01 січня 2022 року). При цьому чисельність пенсіонерів в інших групах в розрізі суми пенсійних виплат зростає (рис. 1.4).

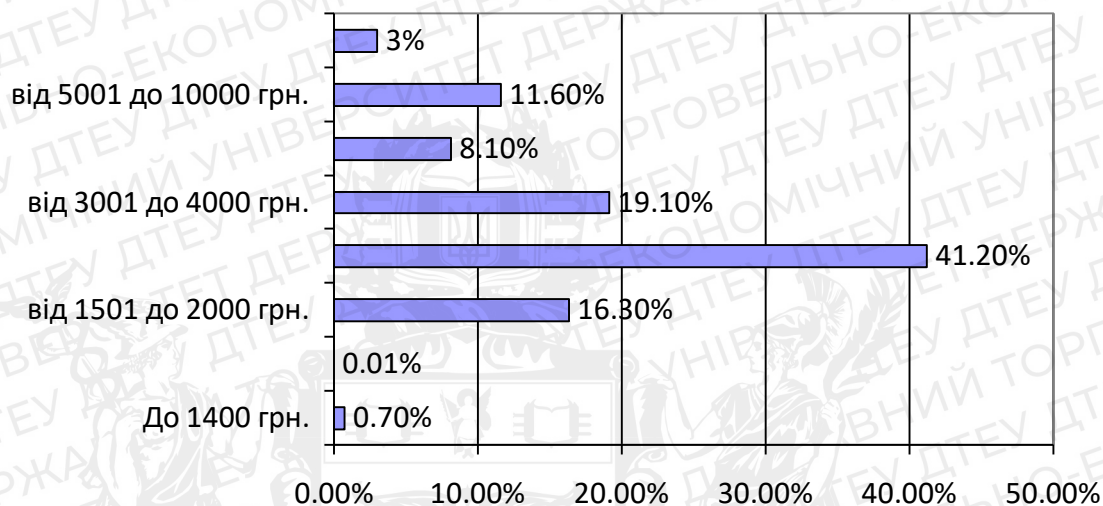

Рис. 1.4. Частка пенсіонерів за розмірами призначених місячних пенсій у загальній їх чисельності станом на 01.01.2022, %

Джерело: [14]

У квітні 2020 року відповідно до статті 37 Закону України від 23.09.1999 № 1105 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та постанови Кабінету Міністрів України від 01.04.2020 № 249 «Про перерахування розміру щомісячних страхових виплат потерпілим від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, та особам, які мають право на страхові виплати у разі смерті потерпілого» Фондом соціального страхування України здійснено перерахування сум щомісячних страхових виплат 205,2 тисячам потерпілих на виробництві та особам, які мають право на виплати в разі втрати годувальника на коефіцієнт 1,11 (рис. 1.5).

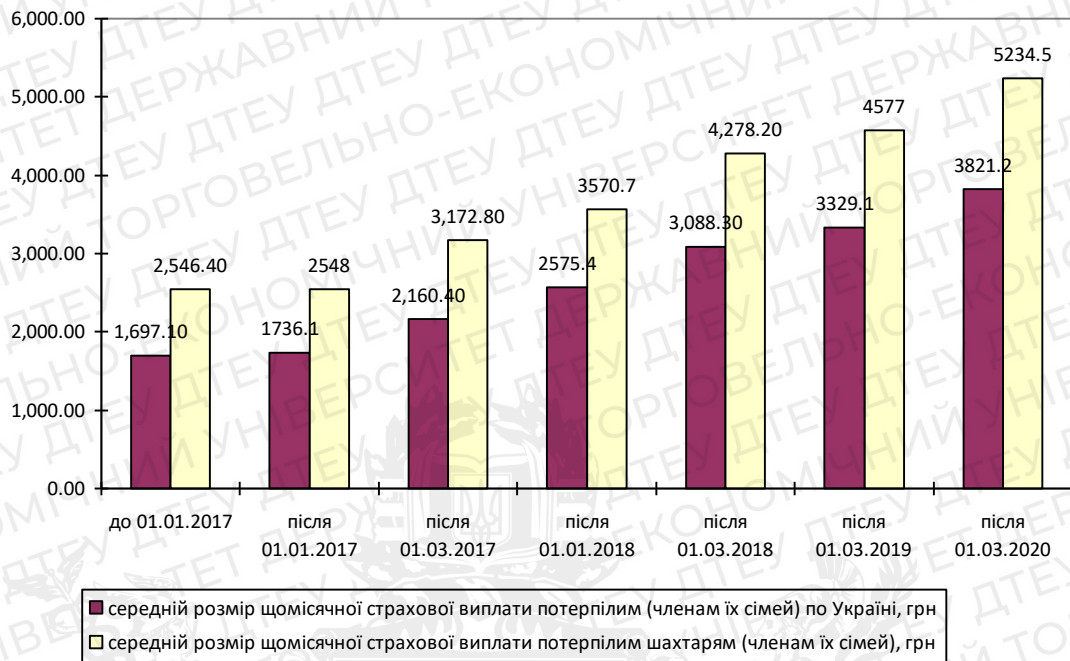

Рис. 1.5 Динаміка зростання середнього розміру щомісячних страхових виплат потерпілим (членам їх сімей) та потерпілим шахтарям (членам їх сімей) внаслідок проведених Фондом соціального страхування перерахунків

Джерело: [14]

За результатами проведеного перерахунку розмір щомісячних страхових виплат збільшився в середньому на 376,4 грн, а для 89,1 тис. потерпілих з числа шахтарів та членів їхніх сімей – на 514,2 гривні [8].

Законом України від 07.05.2020 № 587 внесено зміни до статті 24 Закону України від № 1105 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», якими передбачено, що медичним працівникам, які перебувають у закладах охорони здоров'я, а також на самоізоляції під медичним наглядом у зв'язку з проведенням заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), а також локалізацію та ліквідацію її спалахів та епідемій, виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% середньої заробітної плати (доходу) незалежно від страхового стажу, іншим застрахованим особам у таких випадках – 50% середньої заробітної плати (доходу) [5].

Запроваджено нову соціальну виплату на час втрати заробітку у період карантину – допомогу на дітей до 10-річного віку для фізичних осіб – підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування та належать до першої і другої групи платників єдиного податку, не використовують найману працю і є платниками єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування (на дітей до 6 років – 1 779 грн, від 6 до 10 років – 2 218 гривень).

Така виплата здійснювалася з травня до 1 вересня та була поновлена на листопад – грудень 2020 року (постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 № 329, зі змінами).

На виконання Закону України «Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб’єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [6] у грудні 2020 року забезпечено виплати одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам: фізичним особам – підприємцям та працівникам підприємств, діяльність яких тимчасово зупинена внаслідок обмежувальних протиепідемічних заходів, – у розмірі 8 000 грн (постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1235, зі змінами).

Таблиця 1.1

Розмір допомоги для дітей, над якими встановлено опіку чи піклування

Категорія	Розмір допомоги до змін, грн	Розмір допомоги з 01.01.2020, грн	Розмір допомоги з 01.01.2021, грн
Діти до 6 років	3558	4447,5	4803
Діти від 6 до 18 років	4436	5545	5988
Діти з інвалідністю до	3558	6226,5	6724
Діти з інвалідністю від 6 до 18 років	4436	7763	8383

Джерело: [8]

Система соціальної допомоги в Україні має на меті підтримувати вразливі групи населення, зокрема малозабезпечені та самотні сім'ї, які виховують дітей та перебувають в умовах, за яких не задовольняються у повній мірі їх соціальні потреби; жінок у період вагітності і пологів, при народженні та усиновленні дитини, а також дітей, які з тих чи інших причин позбавлені батьківського догляду і перебувають під опікою чи піклуванням, дітей та осіб з інвалідністю, дітей, один з батьків яких ухиляється від сплати аліментів. Державну допомогу станом на 1 січня 2022 року отримувало 3,7 млн отримувачів [8].

З 1 січня 2020 року збільшилися розміри допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, – з 2 до 2,5 розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку; на дітей з інвалідністю, над якими встановлено опіку чи піклування, – з 2 до 3,5 розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Розмір допомоги для дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, збільшено на 1 245 грн – для дітей віком до 6 років; на 1 552 грн – для дітей віком від 6 до 18 років; для дітей з інвалідністю на 3 166 грн та 3 947 грн відповідно (розміри у порівнянні із 2020 та 2021 років).

Слід зазначити, що також посилено гарантії надання допомоги самотнім матерям та малозабезпеченим сім'ям із забезпеченням адресних засад її призначення з одночасним запровадженням механізмів, які стимулюють працездатних членів малозабезпечених сімей до самозабезпечення з метою виведення їх зі стану нужденності (постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 632 «Деякі питання виплати державної соціальної допомоги»).

Зазначені зміни відбувалися з одночасним збільшенням рівня забезпечення прожиткового мінімуму для дітей з 85 до 130% відповідного прожиткового мінімуму і для працездатних осіб з 21 до 25% прожиткового мінімуму, що дозволило комплексно підійти до питання підтримки сімей з низькими доходами.

В Україні триває децентралізація влади, що суттєво впливає на формування нової системи соціального захисту населення. В процесі об'єднання територіальних громад 2 територіальні центри соціального обслуговування: Закарпатської та Одеської областей реорганізовано у відділи соціальної допомоги вдома було об'єднано 2 територіальні центри в один: м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області [34]. Нині соціальні послуги надають понад 1000 закладів.

Соціальна сфера посідає чільне місце серед усіх життєво важливих сфер, які сприяють досягненню певною категорією населення країни встановлених параметрів якості життя окремих незахищених верств з метою забезпечення мінімальних рівнів соціального захисту. Уряд країни повинен керуватися принципом відповідальності кожного суспільства за соціальне благополуччя своїх громадян. Реформа у сфері соціального захисту відбувається поетапно, зосереджуючись на концепції прав людини на гарантування мінімального рівня матеріального добробуту на безповоротній основі. Проте рівень захисту окремих категорій населення в більшості випадків не досягає мінімальних параметрів, встановлених світовою практикою.

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

2.1. Проблеми реалізації державної політики на місцевому рівні

Однією з найбільших проблем системи соціального захисту є неефективність національної системи соціальних виплат. Отже, в Україні згідно з чинним законодавством пільги надаються за категорійним принципом, тобто громадяни отримують їх через належність до тієї чи іншої пільгової категорії громадян. При цьому не враховуються доходи та матеріальний добробут пільговика та його сім'ї, оскільки цим категоріям пільги призначаються без попередньої перевірки рівня їх доходів чи засобів до існування, а розмір допомоги становить визначається відповідно до категорії одержувача.

Отже, частка осіб, які отримують соціальну допомогу серед тих, хто не належить до бідних за чинним критерієм доходів, навіть перевищує кількість отримувачів серед бідних. Дві третини загального розміру виплат і допомог отримують домогосподарства, середній дохід яких перевищує прожитковий мінімум.

Деякі категорії громадян тривалий час отримують пільги з багатьох причин, не оцінюючи їх потреби. Суми допомоги, яку отримують «бідні» та «небідні», майже не відрізняються один від одного. Оскільки виплати здебільшого надаються незалежно від доходу та потреб (від яких страждають найбідніші верстви населення), вони не можуть забезпечити бідним прожитковий мінімум. Проблема посилюється тим, що доступ до пільг вкрай нерівний по всій країні: наприклад, частка міських сімей, які користуються пільгами на оплату транспортних послуг, втричі перевищує аналогічний показник для сільського населення (12,6% та 30,9%).

Значна кількість пільгових категорій призвела до того, що системою пільг охоплено майже третину населення України. Згідно з 83 законодавчими актами право на пільги мають 19,5 млн громадян, тобто більше третини населення України. Основними категоріями громадян, які мають право на пільги, є: ветерани праці (близько 4,9 млн. осіб), у тому числі особи, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною (1100); ветерани (близько 3,3 млн осіб); осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (близько 2,1 млн.); діти війни (6,7 млн); особи, які мають право на пільги за статусом (офіційної) зайнятості (близько 1,3 млн); учасники АТО та Революції Гідності (5,4 млн); пенсіонери за віком (10,6 млн) [27]. Крім того, людина може отримати кілька статусів, які дають право на пільги, доплати, преференції, допомоги тощо. Загалом у населення зараз є близько 36 мільйонів таких посвідчень [38].

Велика кількість осіб, які мають право на пільги, а також їх відносно великий розмір призводять до неспроможності державних коштів повністю їх фінансувати.

Крім того, серед проблем системи пільг варто назвати відсутність єдиного законодавства, яке б регулювало сферу надання та отримання пільг – цю сферу регулюють численні законодавчі акти.

Найгострішими проблемами соціального страхування є низький рівень охоплення малозабезпечених верств населення соціальною допомогою та слабка адресність соціальної допомоги тощо.

Однією з проблем сьогодення є незавершеність соціальної реформи, відсутність політичної волі та політичного розуміння необхідності поглиблення та завершення соціальної реформи, насамперед пенсійної. Це пов'язано з хронічною нестачею коштів у пенсійних та інших фондах, їх неефективним або нецільовим використанням. Крім того, система соціального захисту населення має велику кількість проблем наступного характеру:

- погана адресність соціальних виплат;
- невідповідність розміру пільг реальним можливостям їх надання;
- залишкове фінансування медичної допомоги, що не дає змоги підтримувати системи медичного захисту на належному рівні.

Отже, очевидно, що нинішня система пільг є неефективною та має багато проблем, тому її необхідно реформувати.

На нашу думку, удосконалити систему соціальних виплат необхідно за такими основними напрямками:

- відступ від категоричного принципу, тобто перенаправлення благ на особу, яка їх справді потребує. Це можна реалізувати, попередньо з'ясувавши рівень доходу пільговика, і якщо він вище середнього, то він втрачає право на користування пільгою.

Також доцільно створити систему моніторингу доходів пільговика. Це хоч і збільшить витрати на утримання закладів з пільговиками, але значно підвищить ефективність системи та зменшить розмір пільгових виплат, оскільки більшість пільговиків – люди з доходами вище середнього;

- з метою зменшення розриву між виплатою соціальних допомог та їх фактичним розміром для кожного виду виплат необхідно встановити нормативний документ та конкретне джерело її (виду виплат) фінансування. Наприклад, це можуть бути кошти бюджетів різних рівнів або кошти фондів соціального страхування;

- розробка єдиного законодавчого акту, який би охоплював усю систему соціальних виплат. Це зробило б процедуру надання цих пільг більш прозорою та зрозумілою.

Через глибоку економічну кризу, військові дії та політичні конфлікти можна знайти сотні об'єктивних виправдань тому, що права та умови життя наших інвалідів навіть віддалено не відповідають основоположним канонам Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю», яку Україна запровадила 4 лютого 2010 р. Але, мабуть, причини невиконання згаданої Конвенції ООН

слід шукати не в нинішньому економічному та політичному стані України, а в необізнаності нашого суспільства, величезного трудового та інтелектуального потенціалу людей з обмеженими можливостями? Наявність такого потенціалу цілком очевидна, оскільки ніхто з нас не може визначити, наскільки в конкретній людині з інвалідністю через обмеження однієї з її здібностей зміцнилися інші її якості, потенційно надзвичайно корисні для суспільства, посилюється або розвивається.

Можливо, лише усвідомлення цього факту та розуміння державою того, що залучення людей з інвалідністю до активного та суспільно корисного життя зрештою призведе до консолідації та активізації розвитку соціально-економічної сфери країни, зобов'яже владу намагатися вирішувати проблеми інвалідів не для «галочки». У цьому сенсі безперечно позитивними можуть бути зміни до нового Податкового кодексу, які включають низку таких позицій:

1. Запровадження диференційованих стандартів працевлаштування людей з інвалідністю підприємствами та організаціями відповідно до сфер діяльності. Адже очевидно, що є підприємства, де вимоги до працівників несумісні з патологіями, які є у більшості людей з інвалідністю. Для таких компаній 4% працевлаштування людей з інвалідністю є абсурдом і лише спонукає ці компанії вдаватися до всіляких корупційних махінацій. Водночас є підприємства та організації (наприклад, рекламної, інформаційної та соціально-побутової сфери народного господарства), де специфіка та умови праці ідеально підходять для людей з обмеженими можливостями, які можуть працювати не лише в офісах. цих компаній, а й з дому. Природно, що рівень зайнятості людей з інвалідністю на цих підприємствах повинен значно перевищувати 4% і становити 15-20%.

2. Впровадження системи гарантованого замовлення для підприємств та організацій з чисельністю працівників з обмеженими фізичними можливостями понад 20% працівників. Мета створення цієї системи полягає

в тому, щоб зобов'язати компанії, які не мають правил працевлаштування людей з обмеженими можливостями, або які не дотримуються цих правил (далі – Покупці), купувати товари та послуги у компаній, де люди з інвалідністю представляють більше ніж 20% робочої сили (далі Продавці). При цьому, якщо обсяг закупівель у Продавців для Покупців становить не менше 4% від їх річного фонду заробітної плати, то законодавством має бути передбачено звільнення цих Покупців від штрафів Фонду соціального захисту людей з інвалідністю.

3. Впровадження гарантійної технології громадських організацій людей з інвалідністю перед роботодавцями та Фондом соціального забезпечення працюючих осіб з інвалідністю. Ця технологія повинна включати систему наступних взаємодоповнюючих кроків:

- підбір державними органами необхідних кандидатів осіб з інвалідністю для їх подальшого працевлаштування відповідно до оприлюднених державними органами переліків загальнодоступних вакансій для осіб з інвалідністю різних підприємств. Водночас роботи, що проводяться державними органами з підбору та подальшого супроводу інвалідів на виробництві, можуть фінансуватися Фондом соціального захисту інвалідів на конкурсних засадах [27];

- укладення договорів між громадськими організаціями інвалідів, які перемогли у відповідних конкурсах, Фондом соціального захисту інвалідів та роботодавцями, за якими ці громадські організації здійснюватимуть відбір осіб з інвалідністю на вакантні посади. Основною метою укладення таких договорів буде надання гарантій роботодавцям щодо осіб з інвалідністю, які знову приймаються на роботу до громадських організацій інвалідів. Ці контракти можуть передбачати період, протягом якого громадські організації інвалідів повинні контролювати (навчати та «страхувати») новоприйнятих інвалідів на робочому місці. Крім того, за спільним бажанням роботодавця та вперше прийнятого на роботу інваліда громадські організації інвалідів

організують роботу вдома. Усі ці відносини між громадськими організаціями інвалідів, роботодавцями та інвалідами все одно міг би контролювати той же Фонд допомоги інвалідам.

Проте вищевказаних змін до українського законодавства недостатньо для адекватного вирішення проблем людей з інвалідністю. Перш за все, слід усвідомити, що корінь усіх проблем людей з інвалідністю полягає у відсутності механізму їх масового та економічно доцільного включення в активне суспільно-корисне життя. Поки в суспільстві не сформується тверде переконання, що інваліди є не лише об'єктом співчуття та гуманності, а й потужним потенціалом економічного, інтелектуального та творчого розвитку суспільства, проблеми цих людей у нашій країні не будуть докорінно вирішені [49].

Нині становище людей з інвалідністю в Україні можна прирівняти до викинутого сміття, яке всіляко намагаються завуалювати та візуально надати пристойного вигляду всередині державних закладів.

Хоча наша держава, згідно з сучасними європейськими цивілізаційними тенденціями, останнім часом дуже активно займається темою людей з інвалідністю, проте всі їхні проблеми вирішені лише поверхово. Іншими словами, дірки закриваються, але суть проблем не викорінюється [40].

Звичайно, щоб сформувані в суспільстві належне ставлення до людей з інвалідністю та запровадити дієвий механізм залучення цих людей до суспільно корисної діяльності, необхідно передусім витратити значні матеріальні ресурси та провести величезний пласт роботи. Усе це немислиме без активної участі громадських організацій людей з інвалідністю.

Саме громадський рух людей з обмеженими можливостями з його грамотною організацією є джерелом необхідних людських, інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів. Так, наприклад, громадські організації інвалідів можуть знайти достатню кількість волонтерів, адже яка справжня

мама не захоче допомагати організації в її роботі, аби лише забезпечити гідне майбутнє своїй хворій дитині. Ті ж громадські організації здатні продукувати найоптимальніші ідеї щодо вирішення певних проблем людей з інвалідністю, адже хто як не вони знають ці проблеми зсередини і можуть забезпечити максимальну життєздатність своїх ідей. Всі ці ж організації цілком здатні залучити необхідну кількість матеріальних і фінансових ресурсів у вигляді міжнародних грантів і благодійної допомоги [31].

Для всього вищевикладеного необхідно налагодити механізм презентації діяльності цих державних органів та забезпечити об'єктивну оцінку суспільного впливу їхньої діяльності. Необхідно також запровадити методологію оцінки потреб і ступеня незабезпеченості конкретних людей з обмеженими можливостями з метою розробки адресної та соціально контрольованої системи допомоги. Водночас існує потреба в такій системі комплексного стимулювання соціально відповідального бізнесу шляхом надання благодійної допомоги найбільш потребуючим людям з інвалідністю. Нарешті, необхідно створити прозору, технологічно розвинену та економічно обґрунтовану систему взаємодії громадських організацій з місцевою владою та комерційними структурами, які в будь-якому разі стимулюють та розвивають традиції милосердя та милосердя.

Водночас, щоб справді активні організації могли ефективно себе представити, достатньо лише запропонувати спонсорам та іншим потенційним спонсорам громадських організацій інвалідів чіткий механізм оцінки ефективності їх діяльності. Отже, основними проблемами соціального захисту населення в Україні є:

1. Слабка адресність соціальних виплат.
2. Невідповідність розміру пільг реальним можливостям їх надання.
3. Дефіцит Пенсійного фонду.
4. Залишкове фінансування медичної допомоги.

Нижче наведено способи вирішення вищевказаних проблем.

1. Відійти від категоричного принципу надання пільг та адресності пільг конкретній особі. Уточнення рівень доходу особи, яка звертається за пільгою, і призначає пільгу лише за умови, що її дохід нижчий за середній.

2. Заборона запровадження нових пільг, законодавче встановлення окремого джерела фінансування кожного виду пільг, запровадження обмеження «одна особа – одна пільга».

3. З метою зменшення частки видатків Пенсійного фонду запровадити граничний розмір пенсії залежно від віку, детінізацію заробітної плати, що дозволить збільшити базу для нарахування пенсійних внесків.

4. Запровадження загальнообов'язкового медичного страхування, що зменшить навантаження на державний бюджет і водночас обмежить можливість покривати інші бюджетні витрати за рахунок витрат на охорону здоров'я.

2.2. Обґрунтування напрямів удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні

Аналіз зазначених повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування дав змогу виокремити функції цих суб'єктів із реалізації державної соціальної політики. У реалізації державної соціальної політики місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування виконують такі функції: планування; прогноз, забезпечення; організація та управління; координація та взаємодія; контроль; інформативний; навчально-метод. Хотілося б зупинитися на питаннях виконання ними окремих функцій.

По-перше, це стосується таких функцій, як планування та прогнозування. Щодо планування. Планування є важливим інструментом реалізації державної соціальної політики на місцевому (регіональному) рівні

та передбачає формування та реалізацію програмних документів стратегічного та поточного розвитку соціальної сфери. Планування також передбачає не тільки визначення напрямків розвитку соціальної сфери, а й створення умов для фінансового, ресурсного та іншого забезпечення плану. Планування сприяє формуванню ефективного місцевого самоврядування, зміцнює його матеріальну, фінансову та організаційну самостійність. Це дозволяє органам місцевого самоврядування належним чином зосередити витрати і без того обмежених бюджетних ресурсів і спрямувати їх на вирішення найважливіших і першочергових проблем розвитку територій [42].

Планування розвитку соціальної сфери проходить через прийняття різноманітних цільових програм. Проте механізм прийняття таких програм, з одного боку, вимагає налагодженої взаємодії органів місцевої влади та місцевого самоврядування не лише між собою, а й з іншими зацікавленими сторонами при їх розробці, з іншого боку, удосконалення законодавчої техніки з питань їх розвитку.

Наприклад, аналізуючи відповідну діяльність щодо прийняття регіональних цільових програм у сфері соціального захисту, автори наукового видання «Розвиток соціальної сфери місцевих органів влади в умовах 9вно-фінансової децентралізації» вказують на наступну проблему: запитання:

1. Значна кількість програм. Наявність великої кількості загальнодержавних та регіональних цільових програм призводить до неефективного використання бюджетних коштів та не дозволяє досягти поставлених цілей.
2. Уніфікованість програм.
3. Низький рівень фінансування. Недофінансування цільових програм призводить до невиконання передбачених ними заходів і, як наслідок, до недосягнення цілей програм.
4. Відсутність чіткої системи оцінки та супроводу їх реалізації та належного контролю за якістю місцевих програм з боку організацій, які їх

затверджують, та громадськості. Зокрема, не проводяться: детальні розрахунки обґрунтування економічної ефективності програм та встановлення черговості та черговості виконання заходів; визначення виконавців індивідуальних програм та умов їх виконання; розподіл і видача конкретних завдань щодо здійснення окремих заходів конкретним виконавцям та їх виконання.

5. Майже повністю відсутній або фрагментарний доступ громадськості до інформації про програми, зокрема про стан їх виконання та рівень фінансування [9]. Покращення ситуації з плануванням і прогнозуванням у соціальній сфері можливе за умови набуття об'єднаними територіальними громадами навичок основ планування, правильності прийняття виважених управлінських рішень. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом впровадження навчальних курсів з програмно-цільового планування програм соціального розвитку. Координувати роботу в цьому напрямку могла б, наприклад, Рада соціального розвитку регіонів.

Другою важливою функцією, яку виконують місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування, є координація, тобто взаємодія та координація діяльності між собою в процесі реалізації соціальної політики регіону.

Сьогодні система організації та управління суб'єктами реалізації державної соціальної політики на регіональному (місцевому) рівні не позбавлена певних недоліків, які пов'язані з чинним законодавством, що регулює їх адміністративно-правовий статус у цій сфері [1]. Таким чином, вирішальна роль у формуванні засад державної та регіональної соціальної політики належить Кабінету Міністрів України, Міністерству соціальної політики України, іншим центральним органам виконавчої влади, а місцеві органи влади та територіальні громади лише забезпечують реалізацію державну соціальну політику, здійснюють контроль за додержанням законодавства з питань надання соціальних послуг, соціального захисту та забезпечення [2].

Контроль за виконанням органами місцевого самоврядування у соціальній сфері повноважень, делегованих органам виконавчої влади в межах їх повноважень, здійснюють відповідні місцеві державні адміністрації, а в окремих випадках – міністерства та інші органи. центральна виконавча. потужність.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування також забезпечують реалізацію відповідної державної соціальної політики на місцевому та регіональному рівнях, реалізують соціальні програми, здійснюють заходи щодо створення, розвитку та утримання закладів соціальної інфраструктури, забезпечують надання соціальних послуг та оцінюють їх якість. тощо. Однак, якщо проаналізувати законодавство, яке визначає повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування щодо реалізації цих питань, то при встановленні відповідних повноважень зазначається лише вид повноважень, а не їх обсяг, і пов'язаних з цим прав і обов'язків немає. Тому дуже часто трапляються випадки дублювання повноважень і питання їх розмежування є складним.

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» місцеві державні адміністрації на відповідній території взаємодіють із сільськими, селищними, міськими радами, їх виконавчими органами та сільськими, селищними, міськими головами, сприяють здійсненню ними власних повноважень. автономії, зокрема у вирішенні завдань економічного, соціального і культурного розвитку відповідних територій, зміцненні матеріально-фінансової основи місцевої влади автономії, здійсненні контролю за виконанням органами виконавчої влади покладених на них законом повноважень, перевірки та врахування у своїй діяльності пропозицій депутатів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб [23].

Відповідно до ст. 76 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи та посадові особи місцевого самоврядування несуть

відповідальність за порушення Конституції або законів України. Органи та посадові особи місцевого самоврядування підлягають нагляду з боку компетентних органів виконавчої влади за виконанням ними делегованих повноважень [23].

В умовах поступової трансформації механізму адміністративного управління самоврядування все більшого значення набуває координація в системі взаємовідносин державної влади та місцевого самоврядування. Координація є такою формою взаємодії держави та органів місцевого самоврядування автономного правління, в якому немає відносин підпорядкування чи вищості. Координаційні зв'язки ґрунтуються на взаємній зацікавленості різних видів публічної влади у координації своїх управлінських впливів [39]. Основним вектором взаємодії в рамках такої моделі є такі функції управління, як координація, встановлення функціональної взаємозалежності дій і засобів досягнення цілей. Основним завданням, яке вирішується під час координаційної взаємодії, є узгодження інтересів місцевої громади та загальнодержавних інтересів [44].

Тому ефективна реалізація місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування загальнодержавної та регіональної соціальної політики можлива лише за умови налагодження ефективних координаційних взаємовідносин, впровадження новітніх форм і методів взаємодії, які також мають бути закріплені в законодавстві, які мають визначити та конкретизувати обсяг повноважень та предмети відповідальності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань реалізації всіх напрямів державної політики, що реалізується у соціальній сфері.

При реалізації державної соціальної політики відносини між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування є різноманітними за змістом.

У науці про державне управління визначають такі види взаємозв'язків, як перший, про який йшлося вище, координаційні. Проте між органами місцевої влади та органами місцевого самоврядування існують інші форми взаємовідносин - підпорядкування та переорієнтація.

Показником наявності відносин підпорядкування в системі відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування є право перших поширювати свою компетенцію через компетенцію місцевого самоврядування. Різновидом субординаційних відносин є право органів державної влади давати методичні вказівки, пропозиції та рекомендації [44].

До них також можна віднести контроль і моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування з надання соціальних послуг, захисту прав дітей, виконання повноважень, делегованих місцевими державними адміністраціями на відносини підпорядкування.

Другим видом взаємовідносин місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування в реалізації державної соціальної політики є координація. У процесі координації діяльності між органами місцевого самоврядування та органами державної влади складається кілька видів координаційних взаємовідносин. Одним із найпоширеніших різновидів є створення та діяльність спеціальних координаційних органів управління при головах місцевих державних адміністрацій або при головах обласних (районних) рад. Наступним видом координаційної взаємодії є регулярний обмін інформацією, створення дорадчих та дорадчих органів.

Це інформація, необхідна як для здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень, так і для здійснення органами державної влади своїх функцій. Прикладом такої координаційної взаємодії можуть бути постійно діючі робочі зустрічі голів обласних державних адміністрацій з головами місцевих рад, на яких обговорюються питання, що потребують координації зусиль і узгоджених дій [44].

Місцеві державні адміністрації здійснюють фінансування підприємств, установ та організацій освіти, культури, науки, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, соціального захисту населення, переданих у встановленому законом порядку місцевим державним адміністраціям через органи місцевого самоврядування. - органи державної влади, що представляють спільні інтереси місцевого самоврядування, а також заходи щодо розвитку житлово-комунального господарства, планування та будівництва доріг, охорони навколишнього природного середовища та громадського порядку, інші заходи, передбачені законом [30]. У сфері інформаційного обміну місцеві державні адміністрації мають право отримувати від органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб відповідну статистичну інформацію та інші дані [47].

Найважливішою сферою взаємовідносин органів державної влади та місцевого самоврядування є бюджетна. На рівні низки законодавчих актів встановлено, що: держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів, здійснює контроль за законним, своєчасним, економним і ефективним витрачанням коштів та їх справедливою обліком. Він гарантує місцевій владі достатню дохідну базу для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб. У разі перевищення надходжень від державних податків і зборів до місцевих бюджетів над мінімальним обсягом місцевого бюджету держава вилучає частину надлишку з місцевого бюджету до державного бюджету в порядку, встановленому Бюджетним кодексом України. Мінімальні розміри місцевих бюджетів визначаються на основі фінансових нормативів бюджетної забезпеченості з урахуванням економічного, соціального, природного та екологічного стану відповідних територій, виходячи із встановленого законом рівня мінімальних соціальних потреб [32].

Ще один вид взаємовідносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування — переорієнтаційні (від лат. «реординація» — зворотна взаємодія).

Вважається, що у взаємовідносинах між органами державної влади та органами самоврядування існують такі види переорієнтаційних відносин: наявність виключної компетенції місцевого самоврядування щодо низки питань місцевого значення (ці рішення є обов'язковими для виконання у відповідних територія); право органів місцевого самоврядування подавати до суду органи державної влади у формі її органів та осіб, які діють на території; право вносити нормотворчу ініціативу до виконавчих органів державної влади; участь у призначенні та звільненні з посад керівників місцевих органів виконавчої влади; право органів місцевого самоврядування брати участь у підготовці рішень органу державної адміністрації, якщо вони зачіпають інтереси місцевого самоврядування (пропозицій планів і програм будівництва та реконструкції об'єктів на відповідній території, постачання природні ресурси та інші об'єкти, що мають екологічну, історичну, культурну, наукову цінність, є пам'ятками природи, історії та культури, що охороняються законом); укладення угод між місцевою адміністрацією, територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади та персональною автономією її органів (охорони навколишнього середовища, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, транспорту, боротьби зі злочинністю); делегування повноважень органів спільної компетенції місцевих органів влади місцевим державним адміністраціям [45; 44].

Усі ці форми взаємовідносин органів місцевого управління та органів місцевого самоврядування в реалізації державної соціальної політики існують і використовуються. Водночас ці відносини є складними та/або неефективними. Насамперед це пов'язано з недоліками нормативно-правового регулювання окремих питань взаємодії цих суб'єктів у соціальній сфері. По-друге, це проблема вибору моделі функціонування місцевої влади в нашій державі, на якій неодноразово наголошували експерти.

Сьогодні в нашій державі на місцевому рівні паралельно функціонують такі системи суб'єктів реалізації державної соціальної політики: місцеві державні адміністрації; виконавчі комітети мерій та місцеві органи влади.

Тому необхідно вирішити проблему розподілу влади між ними та налагодження ефективної взаємодії.

Держава, зі свого боку, має створити належну правову базу та відповідний політичний клімат, щоб органи місцевого самоврядування отримали всю необхідну їм владу, а також можливість її здійснювати, керуючись принципом класичного підходу субсидіарності, при цьому проблеми, які можна вирішити на нижчих рівнях управління, не потрібно переносити вище. Таким чином, місцеве самоврядування розуміється в Європейській хартії як право та ефективна здатність органів місцевого самоврядування регулювати та управляти значною частиною місцевих справ, діючи в межах закону, під свою власну відповідальність та в інтересах місцевого самоврядування [3].

Комплексна децентралізація влади та реформи у соціально-економічній сфері вимагають запровадження нової моделі управління соціальною сферою на регіональному рівні, інституційного забезпечення розвитку соціальної сфери на регіональному рівні, адаптованої до потреб та інтересів місцевої громади та територіального колективу, запровадження передових інструментів і технологій для реалізації соціального захисту та соціальних виплат, нарахованих у країнах європейської спільноти.

Проте сучасні реалії функціонування суб'єктів, що реалізують державну соціальну політику, свідчать про нечіткий розподіл повноважень між ними з багатьох питань соціальної сфери на різних рівнях: між районними та обласними державними адміністраціями; між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування; між місцевими радами у випадках об'єднання адміністративно-територіальних одиниць одного рівня (наприклад, міста та муніципалітети входять до складу муніципальних рад) із збереженням відповідних органів місцевого самоврядування [45].

До інституційних проблем взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих рад, пов'язаних із недосконалістю інституту делегованих повноважень, належать: відсутність законодавчо встановленої процедури делегування повноважень із чітко визначеними механізмами відмови рад; здійснювати делеговані повноваження, зокрема у разі відсутності відповідних ресурсів; протиріччя інституту делегування повноважень місцевими районними та обласними радами компетентним державним адміністраціям нормам Європейської хартії місцевого самоврядування [45].

Така співпраця має розвиватися, у тому числі на договірних засадах, з державними, комунальними чи недержавними суб'єктами господарювання, які надають послуги за рахунок коштів обласного/районного бюджету. У рамках такої співпраці необхідно розробити маршрути для отримувачів соціальних послуг, які потребують спеціалізованих послуг, що надаються на регіональному рівні, порядок їх направлення до соціальних служб, а також визначити оптимальну тривалість надання послуг з урахуванням потреби осіб (сімей) та розвиток спроможності місцевого органу влади їх задовольняти за місцем проживання особи (сім'ї) [22].

Як зазначається в науковій літературі, однією з головних проблем взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в реалізації державної соціальної політики є:

- неоднозначний ефект від наділення сільських, селищних та міських рад великою кількістю повноважень, зокрема, у сфері надання соціальних послуг.

З одного боку, він відповідає вимогам, встановленим для України ратифікованими міжнародними документами. З іншого боку, такий перелік повноважень породжує значні видатки місцевих бюджетів, що призводить до зменшення фінансової спроможності місцевої влади;

- недосконалість системи контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Місцеві державні адміністрації мають право контролювати

лише виконання делегованих повноважень, Рахункова палата України — діяльність центральних органів державної влади;

- компенсація недосконалості правових механізмів контролю за дотриманням органами місцевого самоврядування Конституції України та інших нормативно-правових актів за допомогою неформального впливу державних адміністрацій через фінансову (бюджетну) залежність органів місцевого самоврядування від органи місцевого самоврядування, що також є потенційним джерелом конфліктів [7];

- необхідно негайно вирішити проблему соціального захисту самих соціальних працівників, поліпшення їх матеріального забезпечення, стимулювання зацікавленості у підвищенні продуктивності праці, а вже потім ставити питання про відповідальність соціальних працівників за результати власної праці, вирішити проблему протидії корупції в органах соціального захисту населення всіх рівнів;

- актуальним є також посилення державно-громадського контролю та контролю органів місцевого самоврядування за діяльністю установ соціального захисту населення; також слабкий контроль з боку держави та органів місцевого самоврядування за виконанням соціальних програм та фінансуванням соціально незахищених верств населення;

– низьке матеріальне забезпечення працівників закладів соціального захисту населення, що зумовлює їх незацікавленість у належному виконанні своїх посадових обов'язків, що зумовлено недофінансуванням відповідних закладів соціальної інфраструктури [35] ;

– удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи з надання соціальних послуг у сфері захисту прав осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах тощо [13].

Горизонтальна взаємодія місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування має ґрунтуватися на засадах максимального

розмежування їх функцій. Усі питання, які належать до компетенції місцевих органів влади і які зараз віднесені до державних адміністрацій, мають бути передані до новостворених виконавчих органів відповідних рад. На державні адміністрації повинні покладатися лише ті функції, які належать до компетенції держави. Тема взаємодії між державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування має бути обмежена моніторингом діяльності останніх, удосконаленням делегуванням повноважень, а також формою спілкування між органами місцевого самоврядування та центральними органами державної влади [21].

Також хочу ще раз звернути увагу на проблему моніторингу та контролю якості надання соціальних послуг, соціального супроводу та дотримання прав дитини. Механізм такого контролю в державі майже відсутній. Існуючий Порядок моніторингу та оцінки якості соціальних послуг визначає порядок здійснення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг, запроваджує єдиний підхід до збору, обробки та узагальнення інформації про здійснення зазначеного моніторингу та оцінки. заходів. оцінка в системі надання соціальних послуг [21]. Проте, по суті, ця процедура призначена для реалізації процедури самооцінки, яку проводить надавач соціальної послуги.

Наступне питання – професіоналізм працівників соціальних закладів та тих, хто здійснює соціальну роботу. Очевидно, що спеціалістів, здатних надавати якісні соціальні послуги, бракує. У Класифікаторі професій відсутній опис професії соціального менеджера, який з точки зору нового законодавства має бути ключовою особою в системі надання соціальних послуг. Розмежування різних функцій соціальних працівників, залучених до надання соціальних послуг у місцевих органах влади (оцінка потреб громади, робота із запитами на послуги та оцінка запитів від потенційних клієнтів, безпосереднє надання широкого спектру основних і несуттєвих, нагляд за такими як професійне репетиторство, моніторинг надання послуг, контроль

за дотриманням права на соціальний захист), визначене законодавством, малоімовірно в невеликих громадах з обмеженими фінансовими ресурсами, де людина де-факто є і менеджером соціальних послуг, і їх надавачем, і повинні контролювати та контролювати себе [27].

Як слушно зазначається в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, однією із загроз державній безпеці є слабкість органів виконавчої влади, переважно регіонального та місцевого рівня, та органів місцевого самоврядування, що часто проявляється у відсутність ініціативи, досвіду та навичок розвитку у вирішенні проблем регіонального та місцевого значення, швидкого реагування на виклики. Децентралізація влади та формування компетентних органів місцевого самоврядування потребують якісного оновлення кадрового складу органів місцевого самоврядування. Окрім необхідності плинності кадрів, актуальним є питання побудови ефективної взаємопов'язаної системи документів стратегічного, програмного та бюджетного планування на центральному та місцевому рівнях [25].

Важливе значення для оптимізації діяльності суб'єктів реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні має вирішення таких проблем: внесення змін до відповідного законодавства, що визначає повноваження органів центральної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. - державні органи, з якими усунути дублювання повноважень з питань соціального захисту та соціальної допомоги, надання соціальних послуг та розподілу фінансових ресурсів [15]; розмежувати повноваження між центральними органами виконавчої влади та місцевими органами влади (обласними адміністраціями та органами місцевого самоврядування) щодо фінансування соціальної сфери та здійснення соціального захисту населення [14].

Удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування з надання соціальних послуг та утримання закладів соціальної інфраструктури пропонується шляхом: удосконалення міжвідомчої взаємодії (впровадження

принципів, технологій та алгоритмів єдиної дії; порядок спільного обміну інформацією) у сфері надання допомоги дітей та їх сімей, які опинилися у складній життєвій ситуації. Для цього на місцевому рівні має бути розроблений порядок міжвідомчої взаємодії з питань реалізації заходів соціальної політики між зацікавленими суб'єктами.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можна зробити такі висновки. З метою вдосконалення адміністративно-правового статусу місцевих (регіональних) суб'єктів реалізації державної соціальної політики необхідно максимально розмежувати та чітко формалізувати функції місцевих державних адміністрацій та місцевих рад з питань реалізації державної соціальної політики у всі напрями (соціальний захист, захист прав дітей, функціональні заклади соціальної інфраструктури, надання соціальних послуг тощо); директивно регулюють механізм спільного планування програми соціальної політики та бюджету на місцевому рівні. Вирішити це питання пропонується шляхом прийняття нормативно-правового акта підзаконного акту «Про організацію і порядок взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у соціальній сфері». Також необхідно запровадити чіткий механізм розподілу державних та автономних послуг, що надаються у соціальній сфері, механізми фінансування та контролю за дотриманням стандартів та якістю їх надання; визначити дієві та ефективні механізми джерел фінансування розвитку соціальної інфраструктури та надання соціальних послуг органами місцевого самоврядування, що забезпечить спроможність їх надання. Вирішення останньої проблеми потребує пошуку нових форм і механізмів розвитку ресурсів місцевої влади, щоб вони могли забезпечити надання якісних соціальних послуг.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Враховуючи реальні бюджетні можливості та поточну економічну ситуацію, першочерговими пріоритетами соціальної політики держави мають бути: зростання економічно активного та працездатного населення; зміна політики доходів і оплати праці; трансформація системи соціального забезпечення та соціального захисту; покращити якість населення та зберегти здоров'я нації.

У кожному напрямі соціальної політики держави ми пропонуємо виділити пріоритети. Досягнення гідного рівня матеріального добробуту та умов життя людей – формування численного прошарку середнього класу, збільшення тривалості життя здорового та працездатного населення; стабільність податкової системи та встановлення помірних податків на доходи від власності та професійної діяльності; відійти від акценту на дешеву робочу силу. Гарантування зайнятості населення та належної охорони праці, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили – зростання чисельності економічно активного та працездатного населення; відповідність заробітної плати європейським стандартам; підвищення зайнятості населення; створення нових робочих місць; підготовка та закріплення високопрофесійних спеціалістів; розвиток професійно-технічної освіти. Гарантувати права та соціальні гарантії окремих верств населення (людей похилого віку, інвалідів, вимушених переселенців, непрацездатних – поєднання системи соціальної допомоги із соціальним страхуванням; трансформація системи пільг та підвищення якості соціальних виплат; адресність допомоги з диференціацією рівня потреби. Забезпечення демографічного благополуччя країни має відбуватися в напрямку підвищення народжуваності та зниження смертності населення, формування та утвердження ідеології здорового способу життя та належної вітальної поведінки; збільшення тривалості життя, зниження рівня трудової еміграції;

зберегти здоров'я нації. Соціальний захист і соціальне забезпечення – необхідно обмежити зростання соціальних зобов'язань держави та відійти від орієнтації бюджету на соціальні виплати; підвищити доходи населення від зайнятості; перехід від соціальної допомоги до соціального страхування; регіоналізація соціальних послуг.

Соціальна сфера посідає чільне місце серед усіх життєво важливих сфер, які сприяють досягненню певною категорією населення країни встановлених параметрів якості життя окремих незахищених верств з метою забезпечення мінімальних рівнів соціального захисту. Уряд країни повинен керуватися принципом відповідальності кожного суспільства за соціальне благополуччя своїх громадян. Реформа у сфері соціального захисту відбувається поетапно, зосереджуючись на концепції прав людини на гарантування мінімального рівня матеріального добробуту на безповоротній основі. Проте рівень захисту окремих категорій населення в більшості випадків не досягає мінімальних параметрів, встановлених світовою практикою.

Отже, основними проблемами соціального захисту населення в Україні є: слабка адресність соціальних виплат, невідповідність розміру пільг реальним можливостям їх надання, дефіцит Пенсійного фонду, залишкове фінансування медичної допомоги. Для вирішення цих проблем необхідно вжити низку заходів:

1. Відійти від категоричного принципу надання пільг та адресності пільг конкретній особі. Уточнення рівень доходу особи, яка звертається за пільгою, і призначає пільгу лише за умови, що її дохід нижчий за середній.
2. Заборона запровадження нових пільг, законодавче встановлення окремого джерела фінансування кожного виду пільг, запровадження обмеження «одна особа – одна пільга».

3. З метою зменшення частки видатків Пенсійного фонду запровадити граничний розмір пенсії залежно від віку, детінізацію заробітної плати, що дозволить збільшити базу для нарахування пенсійних внесків.

4. Запровадження загальнообов'язкового медичного страхування, що зменшить навантаження на державний бюджет і водночас обмежить можливість покривати інші бюджетні витрати за рахунок витрат на охорону здоров'я.

З метою вдосконалення адміністративно-правового статусу місцевих (регіональних) суб'єктів реалізації державної соціальної політики необхідно максимально розмежувати та чітко формалізувати функції місцевих державних адміністрацій та місцевих рад з питань реалізації державної соціальної політики у всі напрями (соціальний захист, захист прав дітей, функціональні заклади соціальної інфраструктури, надання соціальних послуг тощо); директивно регулюють механізм спільного планування програми соціальної політики та бюджету на місцевому рівні. Вирішити це питання пропонується шляхом прийняття нормативно-правового акта підзаконного акту «Про організацію і порядок взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у соціальній сфері». Також необхідно запровадити чіткий механізм розподілу державних та автономних послуг, що надаються у соціальній сфері, механізми фінансування та контролю за дотриманням стандартів та якістю їх надання; визначити дієві та ефективні механізми джерел фінансування розвитку соціальної інфраструктури та надання соціальних послуг органами місцевого самоврядування, що забезпечить спроможність їх надання. Вирішення останньої проблеми потребує пошуку нових форм і механізмів розвитку ресурсів місцевої влади, щоб вони могли забезпечити надання якісних соціальних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про адміністративні послуги»: Відомості Верховної Ради, 2013, № 32, ст.409 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
2. Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лют. 2006 р. № 90–р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/29277890>
3. Адміністративні послуги: стан і перспективи реформування: Збірник матеріалів / Тимощук В.П., Добрянська Н.Л., Курінний О.В., Школьний Є.О. та ін. Київ. 2015. с. 428.
4. Адміністративні послуги. Навчальний посібник /Афанасьєв К.К.: / Луганськ. РВВЛДУВС, 2015. с. 28.
5. Адміністративні послуги: Посібник / В. Тимощук; Швейцарсько–український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ. ТОВ «Софія–А». 2012. с. 104.
6. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади / Чемерис А.О., Лесечко М. Д., Ліпенцев А.В., Каляєв А.О., Ципук В.М. Л. ЛРІДУ НАДУ, 2019. с. 148
7. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні / За ред. В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова. К. Атіка. 2017. с.864
8. Колодуб О. С. Процедура надання адміністративних послуг в Україні / наук. кер. В. В. Миргород-Карпова // Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 19–20 травня 2022 р. / редкол. : А. М. Куліш, В. В. Миргород-Карпова, А. В. Стеблянко та ін. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 274-277.

9. Адміністративні послуги у країнах європейського союзу та Україні: / Я. Б. Михайлюк./ – Ужгородський національний університет, 2015.

10. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні: Монографія / І. Б. Коліушко. Київ. Факт. 2002. с. 71.

11. Грибко О. Система надання адміністративних послуг населенню в Україні: підвищення якості послуг в нових реаліях / О. Грибко, Н. Грабар // Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. Вип. 3. с. 52–58

12. Громадський моніторинг якості адміністративних послуг, які надаються Міністерством юстиції України. Аналітичний звіт / Заг. ред. Тимошука В.П., Курінного О.В. К.: ФОП Москаленко О.М., 2016. с. 96

13. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право: Навчальний посібник / В.Б. Авер'янов, В.А. Дерезь, А.М. Школик. Київ, 2017. с. 243.

14. Державні послуги: Місце в системі державного управління / І. В. Космідайло - Електронний журнал – «Ефективна економіка». № 7. 2012.

15. «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 № 523 - р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80#Text>

16. Євсєєва О. О. Інноваційна спрямованість соціально-економічного розвитку України / О. О. Євсєєва // Економічний простір. Збірник наукових праць. № 62. Дніпро. ПДАБА, 2013. С. 85–93.

17. Євсєєва О. О. Стратегічні напрями соціального розвитку, шляхи державного регулювання: Монографія / Ольга Олексіївна Євсєєва. Київ. СПДФО Коваленко В. Ф., 2011. 524 с.

18. Євсєєва О. О. Удосконалення державного регулювання розвитку системи освіти в регіоні / О. О. Євсєєва // Бізнес Інформ. 2013. №12. С. 341–346.

19. Загальні аспекти організації надання адміністративних послуг : Навчально-методичні матеріали / О. І. Васильєва, Н. В. Васильєва, О. С. Ігнатенко та ін. Київ. НАДУ. 2012. с. 11.

20. Зарубіжний досвід надання адміністративних послуг органами публічної влади та можливості його використання в Україні / Д. С. Тихонова Київ. Право і безпека, 2014. №4. с.70–75.

21. Зарубіжний досвід організації роботи місцевої влади: [монографія] /П.В. Ворона. / Х. Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр». 2009. с.138-140

22. Звіт про розподіл у 2021 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-rozpodil-u-2021-roci-subvenciyi-a619r>

23. Критерії оцінки організації та діяльності центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) URL: https://snar.in.ua/оцінка_цнап

24. Куценко В. І. Соціальний вектор економічного розвитку /В. І. Куценко. К. Наукова думка 2008. 735 с.

25. Модернізація системи надання адміністративних послуг в контексті адміністративної реформи: навч.–метод. матеріали / В. М. Сороко; упоряд. Т. А. Саченко. К. НАДУ, 2013. с. 68

26. Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін: Монографія / За ред. А. Ф. Мельник. Тернопіль. ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 528 с.

27. Новиков В. М. Організація і розвиток соціальної сфери (зарубіжний і вітчизняний досвід) / В. М. Новиков. К. ІЕ НАН України. 2000. 274 с.

28. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративні послуги» /За заг. ред. В.П. Тимощука./ К. ФОП Москаленко О.М. с. 392.

29. Надання публічних послуг у громаді: стандарти та критерії / О. В. Ольшанський // Теорія та практика державного управління. 2015. Вип. 3. с. 156-162.

30. Надання адміністративних послуг у муніципальному секторі. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / В. Тимошук / Київ. ТОВ «Підприємництво «ВІ ЕН ЕЙ». 2015. с. 124.

31. Надання адміністративних послуг в електронній формі: сучасний стан і перспективи розвитку / Я.Б. Михайлюк / Підприємництво, господарство і право. 2017. 15 с.

32. Особливості реформування надання публічних послуг в Україні. Науковий журнал / Є. О. Легеза. Право і суспільство. 2016. №3(1). с. 117-121.

33. Пакулін С. Л. Трансформація економіки і розвиток соціальної сфери / С. Л. Пакулін // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. Випуск 263 В 9 т. Том V. Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. С. 1337–1341.

34. Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції.: Донецький державний університет управління/ Маріуполь. Український культурологічний центр, 2018. с. 284.

35. Процеси децентралізації у сфері надання адміністративних послуг. Теоретичні та прикладні питання державотворення: Електронне науково-фахове видання / І. Козюра. 2018. Вип. 22. с. 132-139.

36. «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки»: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. №385– Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

37. Перерозподіл повноважень у сфері надання адміністративних послуг під час впровадження реформи децентралізації / В. В. Романова.

38. Положення про Центр надання адміністративних послуг – URL: <https://my.gov.ua/info/servicecenters>

39. Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг:
Указ Президента України: Указ Президента України від 04.09.2019 № 647–
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647/2019#Text>

40. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 01.04.2014 № 333р– URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

41. Реформування сфери надання адміністративних послуг в контексті розбудови «сервісної» держави в Україні: збірник наукових праць / Т.Джиган //Актуальні проблеми державного управління. 2014. Вип. 3 (59). с. 70–74.

42. Система управління якістю як інструмент вдосконалення діяльності органу місцевого самоврядування. Методичний посібник / Підгаєць П., Бригілевич І. Київ. ТОВ «Софія–А». 2012. с.134

43. Системи управління чергою – <URL://automatization/pro/> 44. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. К. Центр громадської експертизи. 2009. 104 с.

45. Соціальний звіт за 2011 рік. К. Міністерство соціальної політики України. 2018. 133 с.

46. Третяк В.П. Дослідження соціальної сфери: методологія та практика. Х. ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2009. 273 с.

47. Тотальна "цнапизація" чи держава у смартфоні? – Р. Матвійчук. Українська правда – від 23.10.2019 – URL: www.epravda.com.ua

48. Удосконалення механізмів надання публічних послуг населенню: метод. рек. / Б. Г. Савченко, К. І. Мельникова, Ю. В. Боковікова та ін. ; за заг. ред. Б. Г. Савченка. К. НАДУ, 2019. с. 28

49. Чаусовська С.І. Поняття публічних послуг та їх класифікація/ Чаусовська С.І. // Держава і регіони. Серія: Державне управління. 2017. №1 (57). с. 102–108.

ДОДАТКИ

Додаток А

Нормативно-правове забезпечення соціального захисту населення в Україні

Назва нормативно-правового акту	Завдання
Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	<ol style="list-style-type: none">1. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.2. Розв'язання проблем медичного і соціального характеру, що виникли внаслідок радіоактивного забруднення території України.
Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні	<ol style="list-style-type: none">1. Визначення основних засад соціальної захищеності інвалідів в Україні.2. Встановлення гарантій рівних зі всіма іншими громадянами можливостей для інвалідів брати участь в економічному, політичному та соціальному житті суспільства.3. Створення необхідних умов для ведення інвалідами повноцінного способу життя відповідно до індивідуальних здібностей та інтересів.
Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні	<ol style="list-style-type: none">1. Ліквідація наслідків переслідування громадян комуністичним режимом.2. Соціальний захист жертв політичних репресій
Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення	<ol style="list-style-type: none">1. Визначення порядку правового регулювання діяльності, спрямованої на запобігання поширенню ВІЛ-інфекції в Україні.2. Соціальний захист ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД громадян.
Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні	<ol style="list-style-type: none">1. Визначення мети, завдань, принципів та головних напрямів державної молодіжної політики.
Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні	<ol style="list-style-type: none">1. Створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства і держави.2. Визначення основних напрямів реалізації державної молодіжної політики в Україні.
Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту	<ol style="list-style-type: none">1. Визначення правового статусу ветеранів війни, гарантування належних умов для їх життєзабезпечення, сприяння формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до ветеранів війни.
Про межу малозабезпеченості	<ol style="list-style-type: none">1. Формування правової основи для адресної матеріальної підтримки найбільш соціально незахищених верств населення в умовах кризового стану економіки.
Про прожитковий мінімум	<ol style="list-style-type: none">1. Формування правової основи для забезпечення достатнього життєвого рівня для непрацездатних категорій громадян.
Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії	<ol style="list-style-type: none">1. Визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян.2. Визначення пріоритетів державної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах, а також фінансових ресурсів для їх реалізації.

	3. Визначення й обґрунтування державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, а також утримання соціальної сфери.
Про соціальні послуги	1. Визначення основних організаційних та правових засад надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.
Про реабілітацію інвалідів в Україні	1. Створення умов для усунення обмежень життєдіяльності інвалідів, відновлення і компенсації порушеної (втраченої) здатності інвалідів до побутової, професійної діяльності. 2. Визначення основних завдань системи реабілітації інвалідів, а також видів і форм реабілітаційних заходів. 3. Визначення основних питань матеріально - технічного, кадрового, фінансового, наукового забезпечення системи реабілітації інвалідів.
Постанови Верховної Ради України	
Про деякі питання вдосконалення системи надання державних соціальних послуг населенню на місцевому рівні	1. Запровадження системи вартісних та якісних стандартів надання соціальних послуг населенню.
Про стан виконання законодавства України щодо соціального, правового і морального захисту ветеранів війни	1. Вирішення питань соціального, правового і морального захисту ветеранів війни.
Постанови Кабінету Міністрів України	
Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку	1. Реформування системи соціальних послуг для підвищення ефективності її функціонування та наближення до потреб отримувачів. 2. Удосконалення системи соціального захисту населення шляхом запровадження системи якісних соціальних послуг.
Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів	1. Створення умов для ранньої соціальної реабілітації та соціальної інтеграції дітей-інвалідів. 2. Сприяння розвитку особистостей дітей-інвалідів в умовах спеціально організованого навчально-виховного процесу. 3. Стимулювання створення мережі сучасних центрів ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів та ін.

РЕЦЕНЗІЯ
на випускну кваліфікаційну роботу
студентки ФЕМП ДТЕУ освітнього ступеня бакалавр
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»
Севідової Анастасії Георгіївни
на тему «Реалізація державної соціальної політики на місцевому рівні»

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота Севідової Анастасії Георгіївни характеризується актуальністю та своєчасністю, оскільки присвячена питанням реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Рецензована робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Наповнення параграфів відповідає назвам розділів та затвердженій темі. Зміст та структура випускної кваліфікаційної роботи відповідають вимогам, які висуваються до робіт на здобуття освітнього ступеня «бакалавр», усі розділи виконано з додержанням діючих стандартів.

У першому розділі роботи проаналізовано сучасний стан реалізації державної соціальної політики України на місцевому рівні, визначено основні напрями соціальної політики на місцевому рівні, здійснено оцінку ефективності реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

У другому розділі випускної кваліфікаційної роботи визначено проблеми реалізації державної політики на місцевому рівні, здійснено обґрунтування напрямів удосконалення реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні.

Випускна кваліфікаційна робота є завершеним, самостійним дослідженням актуальної теоретичної та практичної проблематики. Висновки та рекомендації, що сформульовані в роботі, є обґрунтованими.

З огляду на зазначене, представлена робота Севідової Анастасії Георгіївни виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту.

Рецензент

канд. екон. наук, доцент

депутат Бориспільської міської ради

Олена ДОНЧЕНКО

Завідувачу кафедри публічного управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

я. Івкісова Анастасія Тетріївна

повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Реалізація державної соціальної політики на місцевому рівні» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих записань з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

04 2023 року

(підпис)

Згода

я, Левцова Анастасія Георгіївна

засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему:
"Реалізація державної соціальної політики на місцевому рівні"
несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у
роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком
випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую,
що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового
користування. Жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний
депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в
базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

27.01 2023 року

(підпис)